

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från:

Samverkan som berikar

Utvärdering av IGOR-projektet

Veronica Ekström och Fanni Olin Dahl

ARBETSRAPPORTSERIE NR 104

Samverkan som berikar

Utvärdering av IGOR-projektet

Veronica Ekström och Fanni Olin Dahl

Marie Cederschiöld högskola
Stockholm, mars 2023

Innehåll

KAPITEL 1. INTRODUKTION	8
Inledning	8
Syfte och frågeställningar	9
KAPITEL 2. BAKGRUND	10
Inledning	10
Arbetet med mäns våld mot kvinnor inom polismyndigheten i Stockholm	11
Socialtjänstens stöd- och behandlingsinsatser i Stockholm	12
KAPITEL 3. TIDIGARE FORSKNING	13
Inledning	13
Att motivera våldsutövare och våldsutsatta till stödkontakt	14
Second Responder Programs	14
Inledande motiverande insats	15
Samverkan mellan polis och socialtjänst/brottsofferstöd	15
Samverkansprojekt i Sverige	17
Sammanfattning	18
KAPITEL 4. METOD	19
Empiriskt material	19
Intervjuer med IGOR:s medarbetare och observationer	20
Intervjuer med personal vid samverkande myndigheter	20
Intervjuer med brukare	20
Bearbetning och analys	21
Forskningsetiska överväganden	21
KAPITEL 5. BESKRIVNING AV IGOR	22
Inledning	22
IGOR i siffror	22
IGOR:s arbetssätt	24
Samtal	24
Stöd	25
Uppsökande arbete	26
Bedömningar	27
Internutbildning och opinionsbildande arbete	28
KAPITEL 6. ARBETET INOM IGOR	29
Inledning	29
Det särskilda våldet	29
Individanpassat motivationsarbete	31
Samverkan som berikar	34
Sammanfattning	36
KAPITEL 7. SAMARBETE MED IGOR	37
Inledning	37
Samverkan som underlättar	37
Engagemang och kompetens	39
Viktigt med rollfördelning	40

Utmaningar	41
Sammanfattning	43
KAPITEL 8. ATT FÅ HJÄLP AV IGOR – BRUKARES ERFARENHETER	44
Inledning	44
Kvinnornas erfarenheter	44
Männens erfarenheter	47
Sammanfattning	48
KAPITEL 9. SLUTSATSER OCH DISKUSSION	49
Avslutande diskussion	51
REFERENSER	53
BILAGOR	57
Intervjuguider	57
IGOR-personal våren 2022	57
Gruppintervju hösten 2022	57
Projekt IGOR:s socialsekreterare hösten 2022	58
Projekt IGOR:s poliser hösten 2022	58
Projektledning och administration våren 2022	58
Projektledare polisen hösten 2022	59
Samverkansaktörer	59
Våldsutsatt	59
Misstänkt våldsutövare	60

Sammanfattning

IGOR-projektet är ett samverkansprojekt mellan polismyndigheten och socialtjänsten på Södermalm i Stockholm. De arbetar uppsökande med mäns våld mot kvinnor i nära relation genom att informera, motivera, erbjuda psykosocialt eller praktiskt stöd samt lotsa till andra delar av socialtjänsten och polisen.

I denna rapport redovisas den utvärdering som har genomförts under ledning av docent Veronica Ekström. Materialinsamlingen har gjorts av forskningsassistent Fanni Olin Dahl. Utvärderingens syfte har varit att undersöka hur IGOR bidrar till att informera om och motivera till stödinsatser för våldsutsatta och våldsutövare. I syftet ingår att dokumentera hur samverkan mellan polis och socialtjänst fungerar i praktiken. Följande frågeställningar besvaras:

1. Hur arbetar poliser och socialsekreterare inom IGOR för att i samverkan informera om och motivera till stöd vad gäller våldsutövare och våldsutsatta?
2. Bidrar IGOR till förbättrade möjligheter att informera om och motivera till stöd för våldsutövare och/eller våldsutsatta? På vilket sätt?
3. Vilka hinder och/eller framgångsfaktorer kan identifieras?

Utvärderingen baseras på i huvudsak kvalitativa intervjuer med medarbetarna vid IGOR och representanter från samverkande delar av polismyndigheten och socialtjänsten. Åtta brukare som har haft kontakt med projektet har också intervjuats. Utöver dessa intervjuer används den statistik som förs av medarbetarna i projektet för att beskriva verksamheten. Utvärderingens huvudsakliga slutsatser kan sammanfattas i följande punkter:

- IGOR bidrar till förbättrad samverkan mellan socialtjänsten och polisen.
- IGOR bidrar till förbättrad möjlighet att informera om och motivera till stöd samt också till att i vissa fall bidra med stöd.
- IGOR förefaller skapa utrymme för ett individanpassat och flexibelt stöd riktat till våldsutsatta kvinnor.
- IGOR bidrar till att utveckla kunskapen om och attityder till mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation inom polismyndigheten.
- Det finns en viss risk för rollsammanblandning, i synnerhet vad gäller polisernas olika funktioner kopplat till förundersökning och IGOR:s uppdrag.

Kapitel 1. Introduktion

Inledning

Våren 2020 påbörjades planeringsarbetet inför det som kom att bli IGOR – I Gemensam Organisation mot Relationsvåld. Projektet startades i april 2021 och genomförs i samverkan mellan polisområde City och Södermalms stadsdelsförvaltning. Behovet av samverkan mellan polis och socialtjänst kring våld i nära relation uppmärksammades inom sektionen för brott i nära relationer (BINR) då samma personer, såväl våldsutövare som våldsutsatta, återaktualiserades i brottsutredningar. Inom ramen för projektet arbetar personalen med kvinnor som utsatts för våld i nära relation och män som utövat våld i nära relation. Syftet med verksamheten är enligt projektplanen att:

förebygga upprepat partnervåld och förhindra att nya gärningar inträffar i pågående eller avslutade relationer som redan är kända av polisen eller socialtjänsten. Syftet med IGOR är också att upptäcka mörkertalen och identifiera relationer där partnervåld förekommer men som polisen eller socialtjänsten saknar kännedom om (IGOR projektplan, sid. 6).

IGOR arbetar uppsökande och de informerar, motiverar, erbjuder psykosocialt eller praktiskt stöd och lotsar vidare till andra delar av socialtjänsten och polismyndigheten. I projektet arbetar man med ärenden där det pågår en förundersökning, men också med ärenden utan pågående sådan. I och med att ärenden kommer från såväl polis som socialtjänst får respektive myndighet kännedom om ärenden som de annars inte skulle ha känt till. IGOR:s poliser kan ta kontakt med misstänkta våldsutövare i samband med förhör, i arresten, genom telefonsamtal eller hembesök. Om den misstänkte samtycker så kontaktar socialsekreterarna honom. De kan då informera om och motivera till att ta emot stöd från socialtjänsten eller någon annan verksamhet. Om mannen inte vill ha kontakt med socialtjänsten kan poliserna prata med honom om framtiden, genomföra släppsamtal eller bedriva spaningsarbete efter att han har släppts från arresten eller häktet. Det görs alltid en bedömning av huruvida det är möjligt eller lämpligt att arbeta med mannen. I bedömningen tas hänsyn till den våldsutsattas och andra närståendes säkerhet. Poliserna vid IGOR kan vid behov få hjälp av andra inom polismyndigheten, som exempelvis sektionen för brottsoffer och personsäkerhet (BOPS) som har insatser riktade till såväl våldsutsatta kvinnor som våldsutövande män. IGOR arbetar inte med män som anses för farliga.

När det kommer till våldsutsatta kvinnor bedriver IGOR:s poliser ett uppsökande arbete i form av att de exempelvis kan ringa eller åka hem till våldsutsatta kvinnor. De kan sedan förmedla kontakt till IGOR:s socialsekreterare som stöttar och förmedlar kontakt vidare till andra enheter inom socialtjänsten. I vissa fall är det socialsekreterarna som först kommer i kontakt med de våldsutsatta kvinnorna. Om den våldsutsatta kvinnan är orolig för vad en polisutredning kan innebära kan socialsekreterarna bland annat förmedla anonym kontakt till projektets poliser som kan ge information om rättsprocessen till kvinnan om hon vill ha det. IGOR:s medarbetare har kontinuerlig kontakt med våldsutsatta och erbjuder bland annat praktiskt stöd i form av säkra transporter till och från exempelvis vårdbesök, förhör eller domstol.

Utöver arbetet med brottsoffer och misstänkta personer bedriver IGOR ett opinions- och informationsarbete gentemot allmänheten genom att exempelvis sätta upp affischer, föreläsa, delta på konferenser och vara synliga i traditionella och sociala medier.

Syfte och frågeställningar

I denna rapport redovisas den utvärdering som forskare vid Marie Cederschiöld högskola har haft i uppdrag att genomföra under perioden 1 januari 2022 – 31 mars 2023. Syftet med utvärderingen är att undersöka hur IGOR bidrar till att informera om och motivera till stödinsatser för våldsutsatta och våldsutövare. I syftet ingår att dokumentera hur samverkan mellan polis och socialtjänst fungerar i praktiken. Följande frågeställningar ska besvaras:

1. Hur arbetar poliser och socialsekreterare inom IGOR för att i samverkan informera om och motivera till stöd vad gäller våldsutövare och våldsutsatta?
2. Bidrar IGOR till förbättrade möjligheter att informera om och motivera till stöd för våldsutövare och/eller våldsutsatta? På vilket sätt?
3. Vilka hinder och/eller framgångsfaktorer kan identifieras?

Kapitel 2. Bakgrund

Inledning

Samverkan mellan polis och socialtjänst är viktigt i arbetet för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra (SOU 2015:55, Van der Meiden m fl., 2017). Såväl polisen som socialtjänsten har en lagstadgad skyldighet att samverka och samarbeta med andra myndigheter. Socialnämnden ska enligt HSFL-FS 2022:39 samverka både internt och externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer för att skapa förutsättningar för samordnade interventioner och för att inte motverka varandra. Socialnämndens samverkan vid uppsökande verksamheter och vid utformningen av insatser för enskilda regleras även i 3 kap. 4 och 5 §§ Socialtjänstlagen (SFS 2001:453, SoL). I 6 § Polislagen (SFS 1984:387, PL) framgår att polismyndigheten fortlöpande ska samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Därtill har alla myndigheter skyldighet att samarbeta enligt 8 § Förvaltningslagen (SFS 2017:900, FL).

Socialstyrelsen (2022) konstaterar att bristen på samverkan mellan socialtjänst, polis och andra aktörer som möter våldsutsatta och våldsutövare har varit ett återkommande tema i samtliga av deras utredningar om vissa skador och dödsfall. Även avsaknaden av förebyggande insatser riktade mot våldsutövare beskrivs som en återkommande brist. En majoritet av de våldsutövare som förekommer i dödsfallsutredningarna har haft kontakt med socialtjänsten eller andra aktörer innan de dödat sin partner. Såväl den våldsutsatta som våldsutövaren har i flera fall haft kontakt angående ekonomiskt bistånd eller beroende och våldet har då inte uppmärksammats. I de fall våldet varit känt konstaterar Socialstyrelsen att gärningspersonen inte alltid erbjudits eller motiverats till att ta emot insatser för att förebygga upprepat våld. Även polisens arbete med målgruppen kritiserar Socialstyrelsen. De påtalar brister vad gäller riskbedömningar som inte alltid genomförs och att polisen inte möjliggör för brottsoffer att medverka i polisutredningen. Samverkan betonas som avgörande för ett välfungerande arbete med målgruppen och Socialstyrelsen konstaterar bristande samverkan mellan samtliga aktörer trots parallellt pågående kontakter. Bristande rutiner för samverkan lyfts som en av orsakerna. Även osäkerhet kring sekretess och sekretessbrytande bestämmelser beskrivs som hinder för samverkan. Personer med mångfacetterad problematik såsom substansbruk, neuropsykiatriska diagnoser eller ekonomiska problem lyfts som grupper som riskerar att hamna mellan stolarna både inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Då dessa grupper även är överrepresenterade när det kommer till dödligt eller allvarligt våld i nära relation betonar Socialstyrelsen vikten av samordnade interventioner. Under sommaren 2022 beslutade regeringen att ge Polismyndigheten i uppdrag att stärka kompetensen hos polisanställda för att bemöta personer med psykisk ohälsa i ärenden om brott i nära relation (Ju2022/02417). Beslutet inkluderar även ett direktiv att utveckla polisens samverkansformer och riskbedömningar med bland annat socialtjänsten.

Arbetet med mäns våld mot kvinnor inom polismyndigheten i Stockholm

Inom polismyndigheten bedrivs arbete inriktat mot brott i nära relationer på lokalpolisområdesnivå, sektionsnivå och regionnivå. På regionnivå finns brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten, BOPS, som bland annat arbetar med att stödja särskilt utsatta brottsoffer, däribland kvinnor som utsätts för mäns våld i nära relation. De arbetar under förundersökningen för att trygga rättssäkerheten, vilket kan innebära stödinsatser riktade till brottsoffer eller vittnen. De genomför risk- och skyddsbedömningar utifrån riskbedömningsverktygen SARA, PATRIARK och SAM och de utreder rätt till sekretessmarkering och utökat kontaktförbud. De arbetar också med riskreducerande insatser (RRI). RRI är en samtalsinsats som används inom polisen gentemot bland annat personer som utövat våld i nära relation (Svalin & Levander, 2022).

Initiativ Gryning är en regionövergripande satsning inriktad mot särskilt utsatta brottsoffer, vilket inbegriper kvinnor som utsätts för mäns våld. Satsningen inleddes 2019 med målsättningen att ”liv ska räddas, våld ska minska, rädsla ska bytas mot trygghet och fler gärningsmän ska lagföras” (Polismyndigheten, u.å). Initiativ Gryning består av två samordnare placerade på regionkansliet, en styrgrupp av verksamhetschefer samt ett nätverk av representanter från regionens polisområden och andra avdelningar. Samordnarna har kontinuerlig kontakt med styrgruppen och nätverket. De har även kontakt med relevanta samarbetspartner inom regionen och på nationell nivå. Initiativ Gryning har ansvar för processen att ta fram vad som behöver göras inom flera utvecklingsområden, däribland samverkan, medan polisområdena och lokalpolisområdena har linjeansvar, vilket innebär hur utvecklingsarbetet ska implementeras och genomföras.

Mäns våld mot kvinnor i nära relation utreds på BINR. BINR i polisområde City täcker lokalpolisområde Södermalm, Norrmalm och Lidingö. Brott i relation, när parterna inte anses vara i en nära relation, kan utredas på lokalpolisområdet. Castillo, Lindström och Madsen (2021) har utvärderat tre försöksverksamheter inom region Stockholm som har utgått från en organisatorisk förändring genom en utflyttning av BINR till lokalpolisområdena. Bakgrunden var bland annat en ambition att stärka den lokala samverkan med bland annat socialtjänsten. Under försöksperioden har både formell och informell samverkan mellan polis och socialtjänst etablerats bland såväl chefer som utredare i främst externa former. Även den informella samverkan mellan utredare och socialsekreterare har ökat. Ett område som dock inte har etablerats inom försöksverksamheten är det brottsförebyggande. Castillo, Lindström och Madsen påpekar att det har påbörjats i en liten skala och lyfter tre olika exempel, däribland att lokala samverkansaktörer tar vid när ett ärende läggs ner polisiärt. De lyfter att samverkan på kort sikt kan stärkas och att det för samverkan med lokala aktörer är en betydande förbättring att BINR placeras på lokalpolisområden i stället för på polisområden. Försöksverksamheten kommer permanenteras och en utflyttning av BINR från polisområden till lokalpolisområden kommer genomföras succesivt i hela regionen. Polisområde City har dock beslutat att behålla BINR på polisområdesnivå. En av anledningarna är en oro för hur resursfördelningen på lokalpolisområdet skulle påverka utredningsarbetet. En annan anledning är fördelarna med att BINR vid polisområde Citys två utredningsgrupper arbetar tillsammans. Ambitionen är att samverka med lokalpolisområdena på andra sätt, utan att organisatoriskt placeras där.

Metodstödet *Ett utvecklat bästa arbetsätt* används av både polis och åklagare. Metodstödet utgör ett strukturerat arbetsätt för att hantera våld i nära relation och sexualbrott mot barn och vuxna. Det består av bland annat checklistor och manualer (Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten, 2019). Metodstödet togs fram utifrån erfarenhet, tidigare arbetsätt och forskning med syfte att

öka kvaliteten och lagföringsgraden (Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten, 2017a). Metodstödet checklistor innehåller exempelvis rekommendationer om att brottsplatsen och skador ska dokumenteras, att rättsläkare ska uppsökas vid våldtäkt samt att poliserna som varit på plats ska skriva ett PM (Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten, 2017b). För åklagare innehåller checklistorna bland annat direktiv kring hur de ska agera om målsägande inte vill medverka. Målsäganden ska då kallas till ett muntligt förhör för att undersöka om det föreligger skyddsskäl som kan ändra målsägandes vilja att medverka eller om andra förundersökningsåtgärder kan vidtas (ibid.).

Under de kommande åren implementeras Islandsmodellen i Stockholms stad. Islandsmodellen är utvecklad i Västra Götaland och är en modell för ökad samverkan mellan polis, åklagare, socialtjänst, socialjour och hälso- och sjukvård med fokus på handläggning och uppföljning vid akuta våldshändelser i familjer med barn utifrån ett barnrättsperspektiv. Målet med Islandsmodellen är att synliggöra våldsutsatta vuxna och barn som bevittnat våld och att de ska få adekvat och konsekvent bemötande samt skydd. Våldsutövande personer ska lagföras i större omfattning och få adekvat stöd och behandling (Eriksson m fl., 2020; Brännvall & Ekström, 2022; 2023, se också kapitel 3 för en utförligare beskrivning av Islandsmodellen).

Socialtjänstens stöd- och behandlingsinsatser i Stockholm

Stockholms stad har samlat insatserna till våldsutsatta och våldsutövare i fyra regionala relationsvåldscentrum: RVC Sydost, RVC Sydväst, RVC Väst och RVC Innerstaden. Alla fyra RVC erbjuder samtalsstöd i grupp eller individuellt samt stöd i rättsprocessen till våldsutsatta personer. Samtalsstöd kan fås i fem fria samtal och för ytterligare kontakt krävs biståndsbedömning från Relationsvåldsteamet (RVT) vid respektive stadsdelsförvaltning som ansvarar för myndighetsutövningen i ärenden som rör våld i nära relation. RVT erbjuder våldsutsatta personer stöd och skydd i form av bland annat information och rådgivning samt placering i skyddat boende. Kriterierna för att aktualiseras på RVC Innerstaden (RVCI) är att personen ska tillhöra någon av stadsdelarna Södermalm, Kungsholmen, Östermalm eller Norrmalm samt att personen ska ha varit eller är utsatt för våld i nära relation. Under 2021 var 93 personer aktuella på RVT Södermalm och 98 våldsutsatta kvinnor från Södermalms stadsdelsförvaltning hade beviljats samtalsstöd på RVCI (Stockholms stad, 2022).

Under 2021 hade 19 våldsutövande män kontakt med RVCI, men den offentliga statistiken innehåller inte uppgifter över vilka specifika stadsdelar dessa tillhör (Stockholms stad, 2022). Likt stödet till våldsutsatta inleds kontakt med fem fria samtal på friyta och vid fortsatt kontakt krävs biståndsbeslut från RVT. Våldsutövares kontakt med RVCI inleds med individuella samtal med en behandlare och kan fortsätta individuellt eller i gruppsamtal. Behandlarna på RVC använder ett flertal metoder och samtalsverktyg i behandlingen av våldsutövare (Eriksson m fl., 2021).

Kapitel 3. Tidigare forskning

Inledning

Mäns våld mot kvinnor är ett omfattande problem i såväl Sverige som globalt med stora konsekvenser för både kvinnor och barn (NCK, 2014; WHO, 2013). Mörkertalen kring våld i nära relation är fortfarande stora (Robinson & Clancy, 2020) och majoriteten av allt våld kommer aldrig till polisens, sjukvårdens eller socialtjänstens kännedom. Stödbehov hos våldsutsatta kvinnor påverkas bland annat av kvinnornas socioekonomiska och kulturella bakgrund (Hahn & Postmus, 2014; Sokoloff & Dupont, 2005). Flera amerikanska studier har visat att våldsutsatta kvinnor har behov av ett brett stöd som kombinerar ekonomiskt bistånd, arbete, barnomsorg, transporter, rådgivning om rättsprocesser, etc. (Gillis m fl., 2006; Haeseler, 2013). I synnerhet för ekonomiskt utsatta kvinnor är stöd för att lösa den ekonomiska utsattheten centralt, men det behöver kombineras med insatser som tar hänsyn till det våld som kvinnan varit utsatt för och eventuella säkerhetsrisker (Hahn & Postmus, 2014). Att få hjälp med ny bostad är en annan aspekt av stöd som för många kvinnor är av stor vikt (Clough m fl., 2014). Hydén (1999) lyfter fram att det är nödvändigt att kvinnorna får möjlighet att hantera sin egen rädsla för att de ska kunna gå vidare i livet. De behöver konkret hjälp och olika former av skydd. Forskning visar att stöd också är viktigt för våldsutsattas vilja att delta i polisutredningen (Ekström & Lindström, 2016) och för deras möjlighet till frigörelse från våldet (Brännvall, 2016).

Hur våldsutövare ska förmås att upphöra med att använda våld i nära relation är ett omdebatterat ämne. I dagsläget finns få behandlingar som visar på god effekt och det är få våldsutövare som söker behandling, framför allt inom den grupp som utövar allvarligt våld (Socialstyrelsen, 2020). Hester och Newman (2021) beskriver hur synen på våldsutövande män har skiftat fokus från straff till behandling. Under senare år har insatser till män som utövar våld i nära relation mer kommit att präglats av en psykologisk-medicinsk diskurs där männen ska behandlas med utgångspunkt i att den enskilda mannen har ett dysfunktionellt beteende som kan förändras eller botas. En fördel med detta är att insatserna till männen kan ha en annan typ av flexibilitet och anpassas utifrån männens behov. En nackdel är att grupper av män kan ses som omöjliga att behandla och därför exkluderas (ibid.). Individuellt anpassade insatser utifrån Risk-Behov-Mottaglighet (RBM-modellen) har visat sig vara bättre på att minska våld i nära relation än program som bygger på den så kallade Duluthmodellen som tidigare varit vanligt förekommande (Strand, 2022). Insatser som integrerar beroende- eller traumabehandling och även parterapi beskrivs vara lovande. Det är dock viktigt att beakta vilka som behandlas med parterapi, då det i vissa fall kan öka våldet (ibid.). Enligt Socialstyrelsen (2020) finns det i dagsläget inte tillräckligt vetenskapligt stöd för att någon metod riktad till våldsutövare ska rekommenderas i behandlingssammanhang. Trots det är det förstås angeläget att försöka påverka män att förändra sitt beteende. En utvärdering av RVC i Sockholms stad visar att det är få män som använder det samtalsstöd som erbjuds (Eriksson m fl., 2022). Att motivera såväl våldsutsatta som våldsutövande personer till att ta emot stöd och hjälp är således en viktig uppgift.

I resterande delar av detta kapitel redogör vi för tidigare forskning som gjorts i Sverige och i andra länder. Vi inleder med ett avsnitt som diskuterar forskning som handlar om verksamheter eller projekt som syftar till att motivera våldsutövare och våldsutsatta till stödkontakter. Därefter redogör vi för ett par relevanta studier som handlar om samverkan mellan polis och socialtjänst

eller annat brottsofferstöd. Kapitlet avslutas med en redovisning av ett par svenska studier som handlar om verksamheter riktade till våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män.

Att motivera våldsutövare och våldsutsatta till stödkontakt

Verksamheten vid IGOR handlar om att motivera våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män till stödkontakter. Vi har inte funnit någon forskning som handlar om verksamheter eller projekt som riktar sig till både våldsutövare och våldsutsatta. Vi har däremot funnit ett antal relevanta studier som handlar om antingen våldsutsatta eller våldsutövare. Genomgången av dessa studier kan sammanfattas i två utarbetade arbetssätt: uppsökande insats i form av Second Responder Programs (SRP) samt inledande MI-insats.

Second Responder Programs

Lethality Assessment Program, LAP, är ett screeningverktyg för att bedöma risknivå när polisen får kännedom om våld i nära relation och som har utvecklats i USA. När risken för dödligt våld bedöms vara stor kopplas våldsutsatta omedelbart ihop med en lokal stödverksamhet via en jourtelefon. Stödverksamheten hjälper till med att upprätta en säkerhetsplan och motivera till stöd för våldsutsatta (Gezinsky, 2020). Enligt Gezinsky fanns tidigare ett utbrett missnöje med polisens bemötande och bristande kunskaper om våld i nära relation. Implementeringen av LAP innebar en ökad medvetenhet om våld i nära relation och framförallt ett ökat samarbete med organisationer som arbetar med stöd till våldsutsatta. LAP beskrivs som en ”bro mellan rättsväsendet och stödverksamheter” (vår översättning) och har inneburit att fler våldsutsatta än innan LAP infördes söker stöd och hjälp. Dutton m fl. (2018) har intervjuat professionella i stödverksamheter för våldsutsatta. Också deras studie visade att implementeringen av LAP gav goda resultat. LAP har ökat andelen våldsutsatta som får stöd och bidragit till ett ökat och förbättrat samarbete mellan polisen och stödverksamheterna (ibid.).

Family Violence Response Team, FVRT, är en amerikansk verksamhet som erbjuder stödinsatser till våldsutsatta personer som har aktualiserats hos polisen (Hovell m fl., 2006). I en uppföljning av verksamheten visade den statistiska analysen att familjer som fått FVRT i något högre grad blev utsatta för upprepat våld jämfört med kontrollgruppen som inte fått insatsen. Forskarnas slutsats var därför att insatsen FVRT i bästa fall inte gav någon effekt och i värsta fall bidrog till högre grad av återfall (ibid.).

Domestic Violence Home Visit Intervention, DVHI, syftar till att säkerställa brottsoffers säkerhet, förståelsen för och tillämpningen av domstolsbeslut (t ex. besöksförbud) samt tillgången till information, stöd och insatser. Även detta är en verksamhet som har utvecklats i USA. En utvärdering av verksamheten visade att familjer som fått DVHI hade en signifikant lägre grad av upprepad våldsutsatthet (Casey m fl., 2007). Stover m fl. (2010) har också studerat DVHI, men med uppföljande intervjuer som metod. Kvinnor som fått DVHI var mer nöjda med polisens bemötande jämfört med kvinnor som inte fått DVHI. De sökte också i högre grad stöd för sina barn. Det fanns dock inga statistiskt signifikanta skillnader vad gäller utsatthet för ytterligare våld i nära relation (ibid.). Utifrån de motstridiga resultaten i de två studierna gjorde Stover m fl. (2009) ytterligare en studie där de konstaterade att interventionstiden påverkar i vilken utsträckning våldsutsatta kontaktar polis igen. Interventioner på över 20 minuter ökade andelen som hade nya poliskontakter.

Davis m fl. (2010) har utvärderat ett amerikanskt SRP där särskilt utbildade poliser besökte familjer inom ett dygn alternativt inom en vecka efter våldshändelsen. Studien gav inte stöd för

att SRP bidrar till att minska risken för upprepat våld. Tvärtom indikerade den statistiska analysen att SRP ökade risken. Däremot verkar omedelbara interventioner i nära anslutning till brottet minska risken för återkommande våld i nära relation. SRP förefaller också öka användningen av brottsofferstödande insatser (ibid.). Scott m fl. (2015) har undersökt ett kanadensiskt RBM-fokuserat SRP som används för att motivera våldsutövande män. Författarna argumenterar för att RBM-fokuserade SRP ska riktas till de män som har störst risk för återfall. Riskfaktorer som nämns är exempelvis arbetslöshet, ekonomisk stress, svartsjuka, respektlöshet gentemot rättsväsendet, förminskande av våldet, hög alkohol- eller drogkonsumtion och depression. De män som fick insatsen återföll i lägre grad i våldsutövande än de män som inte fick insatsen och skillnaden var statistiskt signifikant. Peterson m fl. (2022) har i en metaöversikt av studier om SRP dragit slutsatsen att SRP inte leder till signifikant minskning av brottsofferrapporterat våld.

Inledande motiverande insats

MI-insats innan KBT-behandling för våldsutövare har undersökts i två amerikanska studier av Musser m fl. (2008) och Murphy m fl. (2012). Den statistiska analysen visade att deltagare som fått MI-insats i högre grad gjorde de uppgifter som ingick i behandlingen ("läxor"), i högre grad sökte hjälp utanför behandlingsprogrammet och terapeuterna skattade arbetsalliansen högre jämfört med patienter utan MI-insatsen. Sex månader efter behandlingen tillfrågades patienternas partners om de blivit utsatta för fysiskt eller psykiskt våld. Partners till MI-patienterna uppgav i lägre grad att de hade blivit utsatta för våld igen än patienter utan MI-insatsen (Murphy m fl., 2012). Dessa resultat var dock inte statistiskt signifikanta (Musser m fl., 2008). Det fanns inga signifikanta skillnader vad gäller fullföljande av behandling, självrapporterad beredskap att förändra det våldsamma beteendet eller arbetsallians med terapeuten. I en liknande studie av Kistenmacher och Weiss (2008) visade den statistiska analysen att MI-insats innan behandling hade positiva effekter på våldsutövares motivation att förändra sitt beteende och i vilken utsträckning de tog ansvar för våldet. De amerikanska forskarna Crane och Ekhardt (2013) har studerat effekterna av användandet av en kort motivationshöjande intervju (BME) för att öka deltagande och minska återfall i brott. BME hade positiv effekt på behandlingsdeltagande, men ingen effekt på brottsåterfall (ibid.).

Scott m fl. (2011) har i en kanadensisk studie jämfört en standardintervention till våldsutövare som omfattar 16 veckor med en specialiserad motivationsinsats på sex veckor som följts av en standardintervention på 10 veckor. Studien visade att MI-insats ökade sannolikheten att deltagarna fullföljer behandling och i synnerhet gällde detta motvilliga deltagare (ibid.).

Samverkan mellan polis och socialtjänst/brottsofferstöd

På uppdrag av regeringen har Brå gjort en kunskapssammanställning om förebyggande åtgärder mot upprepat våld i nära relation (Van der Meiden m fl., 2017). Sammanställningen utgår från polisens förebyggande arbete inriktat på män som utövar partnervåld och omfattar internationell och nationell forskning samt erfarenheter från polisanställda och andra relevanta aktörer. Författarna konstaterar bland annat att det finns begränsad kunskap kring förebyggande arbete inom polisen riktat mot män som utövar våld i nära relation i Sverige, men även att den internationella forskningen inom detta område har brister. De finns få utvärderingar av polisens arbete med våldsutövare och de internationella utvärderingar som finns har varierande kvalitet. Dock konstateras att det finns lärdomar att dra från den internationella forskningen och de strategier som används utomlands. I sammanställningen beskrivs tre arbetsmodeller som använts

och utvärderats främst i USA och Storbritannien: Matic, DVI och SRP som alla tre bygger på samverkan med andra aktörer i lokalsamhället. SRP har beskrivits ovan. Matic står för *Multi Agency Tasking And Co-ordination* och är en modell som utgår från samarbete mellan polis och andra aktörer i lokalsamhället, exempelvis socialtjänsten. De olika aktörerna träffas var fjärde vecka för att diskutera relevanta åtgärder i individuella ärenden. Våldsutövarna kategoriseras som röda eller gröna beroende på motivation till att förändra sitt beteende och utifrån detta bedöms lämpliga åtgärder såsom behandling eller stödinsatser alternativt ökad polisiär uppmärksamhet. *Domestic Violence Intervention*, DVI, bygger på samma koncept som en metod för att minska gängkriminalitet. I Sverige används metoden för att minska gängkriminalitet under namnet *Sluta Skjut*. Våldsutövare kartläggs och delas in i fyra kategorier, A-D, där våldsutövare som placeras i kategori A blir föremål för ett intensivt polisarbete med målsättningen att mannen ska frihetsberövas för att förhindra ytterligare partnervåld. Kopplat till DVI finns ett register över våldsutövare som uppdateras kontinuerligt. En liknande insats som går under namnet *Intimate Partner Violence Intervention* (IPVI) implementeras i nuläget i Malmö och utvärderas av forskare vid Malmö universitet. Van der Meiden m fl. (2017) framhåller att det behöver finnas rutiner för samverkan, tillgänglig information om kända våldsutövare och utarbetade åtgärder och insatser för att förebyggande arbete ska fungera. Samverkan lyfts fram som viktigt och förekommer i sammanställningen utifrån två aspekter. Den ena är samverkan med lokala aktörer som exempelvis socialtjänsten och där sekretess beskrivs som ett möjligt hinder för fullgott informationsutbyte. Den andra aspekten av samverkan handlar om när våldsutövare ska motiveras till att ta emot behandling. Även riskbedömningar lyfts fram som ett utvecklingsområde. Internationellt används riskbedömningar för att undersöka lämpliga åtgärder för den våldsutövande mannen och inte enbart för att bedöma våldsutsattas kvinnors behov av skydd (ibid.).

Robinson och Clancy (2020) har undersökt metoden *Priority Perpetrator Identification Tool*, PPIT, som utvecklats i Storbritannien. PPIT beskrivs som ett systematiskt angreppssätt för att identifiera och prioritera förövare i syfte att kunna välja rätt intervention för att minska kriminalitet. Utgångspunkten är att våldsutövare är en stor och heterogen grupp som tenderar att utöva mycket och återkommande våld. Inom denna större grupp, som också i hög grad är generellt kriminella och inte enbart utövar våld i nära relation, finns en liten grupp som är ansvarig för det mesta och grövsta våldet och som också orsakar mest skada. Dessa förövare är också minst sannolika att sluta begå brott utan interventioner. Konkret är PPIT ett verktyg där anställda inom polisen, rättsväsendet eller ideell sektor skattar förekomsten av tio aspekter som exempelvis nytt våld, eskalerande våld, upprepat våld, mycket skadligt våld, försämrad mental hälsa, ökande droganvändning och tillgång till vapen. PPIT ska hjälpa yrkesverksamma att strukturera sina professionella bedömningar när de ska avgöra om en förövare ska bedömas som en prioriterad förövare. Robinson och Clancy beskriver att det förekommer samarbete och informationsutbyte ”bakom kulisserna” när förövare bedöms vara prioriterade. Genom att polis och brottsofferstödande verksamheter delar information får samtliga en bättre uppfattning om vad som eventuellt behöver göras. Prioriterade förövare erbjuds insatser för att förändra sitt beteende och insatser för att komma till rätta med bidragande problem som exempelvis hemlöshet, missbruk eller psykisk ohälsa.

Strand (2022) beskriver samverkan som viktig, men också som svårbedömd vad gäller dess effekter då det i sig inte är en enskild åtgärd utan någonting som kan utformas på många olika sätt. Strand visar dock att det finns viss evidens för att samordnad samverkan kan bidra till att ge våldsutsatta och deras barn bättre stöd och tillgång till befintliga insatser. Strand efterlyser mer forskning om samordnad samverkan på samhälls nivå och specifikt om dess brottsförebyggande effekt (ibid.).

Samverkansprojekt i Sverige

Samverkan mellan polis och socialtjänsten inom området våld i nära relation sker och har skett inom flera utvärderade projekt i Sverige. Ett urval av tidigare och nutida projekt beskrivs kortfattat i detta avsnitt.

Koncept Karin startade som ett samverkansprojekt mellan främst polisen och socialtjänsten i Malmö 2008 i form av en målgruppsanpassad polisstation. Koncept Karin innebar att man samlokaliserade brottsutredande poliser (Familjevårdssektionen) och socialtjänstens Kriscentrum. I byggnaden fanns även Barnahus. Verksamhetens målgrupp var alla som utsatts för, bevittnat eller utövade våld i nära relation. Lokalerna var särskilt anpassade för målgruppens behov och inredd därefter och såg därför inte ut som en vanlig polisstation. Två socialsekreterare var placerade på Koncept Karin där de arbetade uppsökande och erbjöd emotionellt och praktiskt stöd samt gav information före, under och efter brottsutredningen. En av socialsekreterarna arbetade enbart med misstänkta våldsutövare. Det arbetade cirka 15 poliser med brottsutredningar och de hade ett tätt samarbete med åklagare som ofta var i lokalen.

I Brås (2013, se också utvärderingen av Rejmer m fl., 2010) utvärdering lyfts bland annat att uppsökande stödjande arbete är värdefullt för våldsutsatta kvinnor som gjort en polisanmälan och att samarbetet ökar socialtjänstens förutsättningar att kontakta kvinnorna och ge dem stöd. I utvärderingen drogs tre övergripande slutsatser:

- Kommuner och polisområden kan dra lärdom av betydelsen av den fysiska miljön hos Koncept Karin.
- Arbetet är inte tillräckligt för att förbättra kvinnornas livssituation på sikt.
- Arbetet leder inte per automatik till bättre utredningsarbete.

Koncept Karins lokaler finns idag kvar liksom samverkan mellan polis och socialtjänst i ärenden där det finns barn. Däremot har de socialsekreterare som arbetat med våldsutsatta flyttats till en annan enhet och byggnad. De har dock fortfarande samma arbetsuppgifter och samverkar med polisen.

Relationsvårdscentrum (RVC) Västerort startades 2007 vid Västerorts polismästardistrikt i Stockholm. RVC Västerort var ett samarbete mellan polisen, åklagarmyndigheten och socialtjänsten. Konkret innebar verksamheten att ett antal kommungemensamma socionomer hade sin fysiska arbetsplats i polishuset. Deras huvudsakliga uppdrag var att erbjuda stöd till våldsutsatta personer över 18 år som gjort en polisanmälan vid Västerorts polismästardistrikt om att de varit utsatta för relationsvåld. En utgångspunkt var att kontakt med de våldsutsatta skulle etableras så snabbt som möjligt efter att polisen fått kännedom om våldet. Stödet som kvinnorna fick handlade om flera olika aspekter såsom psykosocialt stöd, information om rättsprocessen (för att skapa trygghet, men också för att förbättra själva rättsprocessen) och andra praktiska saker (kontakt med andra myndigheter, hitta annan hjälp, etc.) (Ekström, 2012). Verksamheten utvärderades under de tre första åren (Ekström & Berg, 2008: 2009, Ekström, 2010) och har även undersökts i efterföljande studier (Ekström, 2011: 2012, Ekström & Lindström, 2016, Ekström, 2016). RVC Västerort underlättade för polisens samarbete med socialtjänsten i och med att de i huvudsak behövde samarbeta med en part – RVC. Innan RVC Västerort startades skulle samarbetet ske med sju olika socialtjänster, vilket skapade svårigheter då socialtjänsten väljer att organisera sitt arbete olika och att det blir många olika socialarbetare polisen behöver ha kontakt med (Ekström, 2012). Intervjuer med kvinnor som fått stöd från socionomerna vid RVC Västerort visar att stödet var betydelsefullt. Det gav dem en möjlighet att tala om sina känslor och

få bekräftelse. De fick viktig information om rättsprocessen, vilket gjorde att de kände sig tryggare (Ekström, 2016). Ekström och Lindström (2016) har i en kvantitativ studie av förundersökningsmaterial visat att stöd vid RVC Västerort ökade sannolikheten att ärendet skulle leda till åtal. Dock hade faktorer som att det fanns vittnen, dokumenterade skador, att kvinnan deltog i polisutredningen samt att mannen erkände brottet statistiskt starkare samband med att åtal skulle väckas. RVC Västerort är nedlagt sedan ett par år tillbaka efter att Stockholms stad skapade en ny stadsövergripande modell för arbetet med våld i nära relation.

Islandsmodellen är ett samverkansprojekt som inledningsvis startade i projektform 2015 i Västra Götalandsregionen och som permanentades 2021. Projektet utvärderades 2018–2019 (Eriksson, m fl., 2020, se också Brännvall & Ekström, 2022; 2023). Syftet med Islandsmodellen är att öka samverkan mellan polis, åklagare, socialtjänst, socialjour och hälso- och sjukvård med fokus på handläggning och uppföljning vid akuta våldshändelser i familjer med barn utifrån ett barnrättsperspektiv. Målsättningen är att synliggöra våldsutsatta vuxna och barn som bevittnat våld samt att säkerställa att de får adekvat och konsekvent bemötande och skydd. Våldsutövande personer ska lagföras i en större omfattning och få adekvat stöd och behandling. En utgångspunkt i Islandsmodellen är att det finns ett ”möjlighetsfönster” direkt efter en våldsam händelse då den våldsutsatta kvinnan är mer mottaglig för stöd och har en större vilja till förändring (Brännvall & Ekström, 2023). I utvärderingen av Islandsprojektet konstaterades att modellen tillämpats på ett tillfredställande sätt i larmfasen och till viss del i omhändertagandefasen. Samarbetat mellan polis och socialtjänst fungerade bra, men det var svårare att involvera hälso- och sjukvården. Intervjupersonerna uttryckte sig positivt vad gäller arbetet i den akuta fasen där både socialtjänst och polis var på plats och acceptansen för modellen beskrevs som hög. En utmaning utöver samarbetet med hälso- och sjukvården var att arbetet med modellen påverkas av personalomsättning och därför kontinuerligt behöver hållas vid liv. Islandsmodellen har implementerats i delar av Stockholms stad och kommer att implementeras i flera delar av staden under kommande år.

Sammanfattning

Det här kapitlet visar att samverkan mellan polis och socialtjänst är viktig för att kunna erbjuda ett bra stöd till våldsutsatta kvinnor och i arbetet med våldsutövande män. Tidigare forskning visar att stödinsatser av olika slag är mycket viktigt för våldsutsatta kvinnor. Kunskapsläget kring behandlingsmetoder riktade till våldsutövande män är mer osäkert och de effektstudier som finns indikerar att behandling har begränsad effekt. Att söka upp våldsutsatta kvinnor och ge information och motivera till stöd har effekt för stödsökande både vad gäller stödinsatser till kvinnan själv och hennes barn. I synnerhet insatser som ges i nära anslutning till våldshändelsen verkar ha effekt liksom lite längre kontakter. Uppsökande och motiverande insatser verkar dock ha begränsad effekt i bemärkelsen att skydda kvinnan från att utsättas för ytterligare våld.

Kapitel 4. Metod

Empiriskt material

Utvärderingen bygger på deltagande observationer och intervjuer med personal vid IGOR, personal från polisen och socialtjänsten som samverkar med projektet samt med personer som har fått stöd från IGOR. Kapitel 5 innehåller en beskrivning av IGOR:s ärenden och baseras på den statistik som IGOR själva för och som utvärderingen har haft tillgång till. Dessa uppgifter bygger på manuell registrering av projektets medarbetare i ett gemensamt excelark, vilket innebär att det finns en risk att enskilda aktiviteter har missats i registreringen. Tabell 1 nedan beskriver de 35 personer som har intervjuats.

Tabell 1. Förteckning intervjupersoner.

IP	Befattning	Intervjuform	Antal intervjuer
IG1	Polis IGOR	Enskild och grupp	3
IG2	Polis IGOR	Enskild och grupp	3
IG3	Polis IGOR	Enskild och grupp	3
IG4	Polis och projektledare IGOR	Enskild	2
IG5	Socialsekreterare IGOR	Enskild och grupp	3
IG6	Socialsekreterare IGOR	Enskild och grupp	3
IG7	Projektledare IGOR	Enskild	1
SOC1	Behandlare RVC	Grupp	1
SOC2	Behandlare RVC	Grupp	1
SOC3	Behandlare RVC	Grupp	1
SOC4	Socialsekreterare RVT	Grupp	1
SOC5	Socialsekreterare RVT	Grupp	1
SOC6	Socialsekreterare RVT	Grupp	1
SOC7	Socialsekreterare RVT	Enskild	1
P1	Polis IGV	Enskild	1
P2	Polis IGV	Enskild	1
P3	Polis IGV	Enskild	1
P4	Polis IGV	Enskild	1
P5	Polis IGV	Enskild	1
P6	Utredare BINR	Grupp	1
P7	Utredare BINR	Grupp	1
P8	Utredare BINR	Grupp	1
P9	Utredare BINR	Grupp	1
P10	Utredare BINR	Grupp	1
P11	Utredare BINR	Grupp	1

P12	Utredare BINR	Grupp	1
P13	Gruppchef BINR	Grupp	1
KV1	Våldsutsatt kvinna	Enskild	1
KV2	Våldsutsatt kvinna	Enskild	1
KV3	Våldsutsatt kvinna	Enskild	1
KV4	Våldsutsatt kvinna	Enskild	1
KV4	Våldsutsatt kvinna	Enskild	1
MN1	Misstänkt våldsutövande man	Enskild	1
MN2	Misstänkt våldsutövande man	Enskild	1
MN3	Misstänkt våldsutövande man	Enskild	1

Intervjuer med IGOR:s medarbetare och observationer

Enskilda intervjuer genomfördes våren 2022 med samtliga medarbetare och projektledare vid IGOR. Under hösten genomfördes ytterligare en enskild intervju med projektledaren/gruppchefen anställd på polisen, en intervju med de två socialsekreterarna, en intervju med de tre poliserna samt en gruppintervju med både socialsekreterare och poliser. Den semistrukturerade intervjuguide som användes vid intervjuerna finns som bilaga. Utöver intervjuer har deltagande observationer motsvarande cirka 45 timmar genomförts under framför allt våren 2022. Skriftliga minnesanteckningar i direkt anslutning till observationstillfällena har förts.

Intervjuer med personal vid samverkande myndigheter

Intervjuer har också genomförts med anställda vid de enheter som IGOR samverkar med inom polismyndigheten och socialtjänsten. En gruppintervju med tre behandlare på RVCi, en gruppintervju med tre socialsekreterare på RVT och en enskild intervju med en socialsekreterare som nyligen slutat genomfördes under våren 2022. En gruppintervju genomfördes våren 2022 med fyra utredare på BINR. En andra gruppintervju genomfördes under hösten 2022 med tre utredare. Utöver det genomfördes en enskild telefonintervju med en av gruppcheferna på BINR. Gruppintervjuerna varade ungefär en timme, medan de enskilda intervjuerna var runt 30 minuter långa. Gällande IGV så rekryterades intervjupersonerna av projektledaren och poliserna inom IGOR. Fem poliser som arbetar inom IGV intervjuades: tre på plats i polishuset och två över telefon. Intervjuerna genomfördes under hösten 2022 och var mellan 20 och 50 minuter långa. Den semistrukturerade intervjuguiden som användes finns som bilaga.

Intervjuer med brukare

I den ursprungliga utvärderingsplanen angavs att strukturerade uppföljningsintervjuer med brukare skulle göras av personalen vid IGOR. Efter ett inledande möte med IGOR:s personal framkom att detta inte var möjligt utifrån deras arbetssituation. I den reviderade utvärderingsplanen angavs istället att forskarna skulle göra ett mindre antal brukarintervjuer. Förutsättningen var dock att personalen vid IGOR kunde rekrytera intervjupersoner då bedömningen gjordes att det inte var forskningsetiskt lämpligt att kontaktuppgifter skulle överlämnas utan att samtycke hade inhämtats först. Förändringen innebar att utvärderingen i denna del behövde godkännas av Etikprövningsnämnden. När tillstånd erhållits i maj 2022 påbörjade poliserna vid IGOR rekryteringen av intervjupersoner. Poliserna gjorde ett urval av

vilka brukare som var lämpliga att kontakta utifrån säkerhetsrisker för den våldsutsatta kvinnan samt utifrån graden av kontakt som personerna har haft med IGOR. Minst två kontakttillfällen angavs som minimigräns. Poliserna kontaktade personer som de haft kontakt med under första kvartalet 2022 genom att ringa upp dessa. E-post eller vanliga brev användes inte på grund av säkerhetsaspekter för de våldsutsatta. Då inte tillräckligt många tackat ja till deltagande utökades perioden månadsvis bakåt i tiden. Poliserna informerade om studien och att deltagandet var frivilligt och konfidentiellt. Om personen var intresserad av att delta förmedlades kontaktuppgifter. Trots att poliserna ringde många av de personer som projektet har haft kontakt med lyckades de endast motivera åtta deltagare att medverka i intervjuer. Bara att få tag i personerna visade sig vara svårt.

Intervjupersonerna kontaktades sedan av utvärderingens forskningsassistent som informerade om studiens syfte, om att deltagandet var frivilligt och konfidentiellt, hur personuppgifter hanteras, att det går att avbryta sin medverkan och om hur intervjumaterialet kommer att användas. Om personen fortfarande var intresserad bokades en tid för intervjun. Skriftlig information om studien skickades till samtliga intervjupersoner. Intervjuerna genomfördes löpande under hösten 2022. Tre misstänkta våldsutövande män har intervjuats, två via Teams och en över telefon. Intervjuerna med männen är cirka 20 minuter långa. Fem våldsutsatta kvinnor har intervjuats, varav tre över telefon och två i Marie Cederschiöld högskolas lokaler. Intervjuerna är mellan 30 och 50 minuter långa. De semistrukturerade intervjuguiderna som användes finns som bilaga.

Bearbetning och analys

Samtliga intervjuer har spelats in digitalt och transkriberats av utvärderingens forskningsassistent. Intervjuerna har därefter kodats tematiskt utifrån utvärderingens syfte och frågeställningar. De transkriberade intervjuerna har lästs flera gånger och kodningen har gjorts i programmet NVivo. Koder har sammanfogats i teman som också används för struktureringen i denna rapportens resultatredovisning. Utvärderingens resultat och analys har arbetats fram i samarbete mellan forskningsassistenten och ansvarig forskare för utvärderingen. I arbetet med utvärderingsrapportens framställning har båda två varit delaktiga. En preliminär version av utvärderingsrapporten har presenterats för projektledarna för att identifiera eventuella felaktigheter eller missuppfattningar.

Forskningsetiska överväganden

Utvärderingen har i den del som rör intervjuer med personer som har fått stöd från IGOR genomgått prövning och godkänts av Etikprövningsnämnden (DNR 2022-01138-01). Det var personalen vid IGOR som gav den första informationen om utvärderingen och tillfrågade personer att delta i intervjuer. I de fall personen tackade ja överlämnades kontaktuppgift till forskarna. Innan intervjuerna fick personerna både muntlig och skriftlig information om studiens syfte och att deltagandet var konfidentiellt, frivilligt och att deltagandet när som helst kunde avbrytas. I övrigt innehåller utvärderingen inte sådana känsliga personuppgifter eller annan information som gör att forskningsetiskt tillstånd krävs. Vetenskapsrådets rekommendationer har följts (Vetenskapsrådet, 2017). Alla som har intervjuats deltar konfidentiellt, de har informerats om studiens syfte och hur intervjuerna kommer att användas.

Kapitel 5. Beskrivning av IGOR

Inledning

Under kvällen arbetar personalen med ett ärende som kom in en vecka tidigare. Det rör en kvinna som har blivit misshandlad och det finns två vittnen som har sett händelsen. IG2 har haft kontakt med kvinnan i slutet av föregående vecka och frågat om det är okej att socialtjänsten ringer upp henne. Kvinnan har bitt att socialtjänsten ska ringa upp efter kl 13.00 på måndagen. IG2 informerar IG5 kort om att hon ska ringa upp kvinnan och ger henne kvinnans telefonnummer. IG5 ringer upp kvinnan och jag uppfattar det som att hon genomför en snabb riskbedömning. Hon ställer många ja och nej frågor som ”har ni separerat?” eller frågor om förhållandet (”hur länge var ni tillsammans?”) eller om mannen (”har han psykisk ohälsa?”). IG5 lyssnar på kvinnans berättelse och ger information om vad de kan göra för henne (placering på skyddat boende, stödsamtal och praktisk hjälp med ansökningar). IG5 refererar till IG2 vid namn och berättar att polisen kan hjälpa till med kontaktförbud. IG5 informerar om sekretess mellan socialtjänst och polis och att polisen har anmälningsskyldighet om kvinnan berättar om ytterligare brott samt att socialtjänsten har anmälningsskyldighet gällande barn. IG5 uttrycker att hon gärna skulle träffa kvinnan, redan idag om det är möjligt. Kvinnan säger ja till detta. IG5 föreslår att kvinnan kan komma till stationen, men då kvinnan tystnar föreslår IG5 att de kan åka hem till kvinnan i stället. De bestämmer att IG5 ska stämma av med poliserna vilken tid och sedan återkomma. (Deltagande observation, 16 maj 2022)

Poliserna och socialsekreterarna vid IGOR arbetar med uppsökande arbete gentemot våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män. De ger information och stöd och förmedlar kontakt till rätt stödsatser. I utdraget ovan återges ett ärende som har hanterats inom IGOR där en av poliserna (IG2) har haft kontakt med en våldsutsatt kvinna och överlämnat information till socialsekreteraren vid IGOR (IG5) som därefter tar kontakt med kvinnan. Det illustrerar centrala aspekter i verksamheten vid IGOR, såsom samarbete och samtal. I detta kapitel ges en beskrivning av projekt IGOR:s arbetssätt utifrån observationer och intervjuer med IGOR:s personal. De områden som lyfts fram är samtal, stöd, uppsökande arbete, bedömningar samt internutbildningar och opinionsbildande arbete. Inledningsvis beskriver vi dock verksamheten utifrån den statistik som medarbetarna vid IGOR själva för över sina kontakter.

IGOR i siffror

Sedan starten i april 2021 har IGOR haft kontakt med 114 våldsutsatta kvinnor och 84 misstänkta våldsutövande män. I åtta ärenden har man haft kontakt med enbart den våldsutövande mannen och i 37 ärenden enbart med den våldsutsatta kvinnan. De våldsutsattas födelseår varierar mellan 1959 – 2004 (median 1985). Våldsutövarnas födelseår varierar mellan 1950 – 1984 (median 1984). Det finns barn i ungefär hälften av de ärenden som registrerats.

Ärenden kan bli aktuella på olika sätt. Enligt statistiken har 48 procent aktualiserats efter tips från polisen, 14 procent genom anmälan från BINR och 7 procent från RVT. I resterande 31 procent har ärendena aktualiserats genom att personalen vid IGOR identifierat ärenden i polisens system. Andelen ärenden som inkommit efter tips från polisen har successivt ökat under projekttiden och andelen ärenden som IGOR själva letar upp har minskat, vilket tyder på att projektet har blivit mer känt och etablerat över tid.

Både fysiska och digitala interaktioner registreras och variationen är enligt statistiken stor. Vad gäller våldsutsatta kvinnor så är det elva ärenden där har inga interaktioner alls registrerats (men däremot finns ”misslyckade försök” till interaktioner registrerade) och i ett ärende har totalt 57 interaktioner noterats. Medelvärde är sex interaktioner och medianen ligger runt tre interaktioner. Digitala kontakter utgör 86 procent av alla interaktioner. Vad gäller våldsutövarna är det betydligt färre interaktioner som är registrerade. Variationen är 0 – 11 interaktioner. I 32 ärenden finns inga interaktioner med våldsutövarna. Medelvärde är två interaktioner och medianen en interaktion. Även för våldsutövarna dominerar de digitala interaktionerna, vilka utgör 66 procent.

Bland interaktionerna återfinns olika typer av kontakter och det som är motiverande insatser har registrerats särskilt. Statistiken skiljer på insatser som ska motivera till vidare stöd (via RVT/RVC), medverkan i förundersökningen och att göra en polisanmälan. Det finns också särskilt registrerat om riskbedömning har gjorts och övriga avstämningssamtal. Tabellen nedan visar variationen, median samt andel som fått något av dessa samtal för våldsutsatta. Utöver innehållet i tabellen har motiverande samtal för att motivera till behandling för sin beroendeproblematik hållits med fem våldsutsatta kvinnor.

Tabell 2. Specifika kontakter med våldsutsatta kvinnor. N = 114.

	Variation	Median	Andel som fått samtal om
Motivera till att söka stödinsats för våld	0 - 32	1	75 %
Motivera till att göra polisanmälan	0 - 19	0	16 %
Motivera till att delta i förundersökning	0 - 14	0	30 %
Säkerhetsplanering	0 - 21	1	65 %
Avstämningssamtal (ej MI)	0 - 23	1	72 %

Det bör påpekas att i ärenden där det exempelvis redan finns en polisanmälan gjord är det inte relevant att föra samtal med syftet att motivera till polisanmälan. Det gäller förstås för alla de olika motiverande samtal där projektet registrerar interaktioner. Även för våldsutövarna innehåller statistiken uppgifter om specifika former av motiverande samtal, säkerhetsplanering och avstämningssamtal. Som tabellen nedan visar är variationen lägre jämfört med våldsutsatta och andelen individer som fått samtal för att motivera till stöd för våldet, säkerhetsplanering och avstämningssamtal är lägre. Däremot har knappt var femte våldsutövare fått samtal med syfte att motivera till behandling för sin beroendeproblematik.

Tabell 3. Specifika kontakter med våldsutövare. N = 84.

	Variation	Median	Andel som fått samtal om
Motivera till att söka stödinsats för våld	0 - 9	1	55 %
Motivera till att söka stödinsats för missbruk	0 - 6	0	18 %
Säkerhetsplanering	0 - 7	0	33 %
Avstämningssamtal (ej MI)	0 - 5	0	29 %

Det är cirka 25 procent av de våldsutsatta kvinnorna som har aktualiserats på RVT (inklusive fyra kvinnor som registrerats som redan aktuella) och åtta procent av männen (inklusive en man som registrerats som redan aktuell). Statistiken innehåller också uppgifter om huruvida de våldsutsatta kvinnorna och de misstänkta våldsutövande männen har påbörjat en kontakt med RVC, vilket 21 våldsutsatta kvinnor och tio våldsutövande män har gjort:

Tabell 4. Andel av våldsutsatta, våldsutövare och samtliga som påbörjat stödkontakt på RVC. Inklusive två kvinnor och en man som registrerats som redan aktuella.

	Andel våldsutsatta (N = 114)	Andel våldsutövare (N = 84)	Andel av samtliga (N = 198)
Kontakt påbörjats på RVC	18 %	12 %	16 %

Att det är en låg andel av de våldsutsatta kvinnorna och våldsutövande männen som har gått vidare till stöd på RVC behövs inte nödvändigtvis betyda att övriga inte har fått stöd. De kan ha sökt stöd via andra organisationer, som exempelvis en kvinnojours öppna stödverksamhet. Våldsutsatta kvinnor som får en placering på skyddat boende får i huvudsak stödsamtal och behandling via det skyddade boendet. Det kan också vara så att kvinnan inte är i behov av ytterligare stöd utöver det hon har fått. Våldsutövande män kan få stöd via exempelvis Manscentrum och de som döms kan få stöd och behandling via kriminalvården.

IGOR:s arbetsätt

I IGOR-projektet arbetade vid utvärderingens start två socialsekreterare, fyra operativa poliser varav en även fungerar som projektledare och gruppchef, en analytiker (fram till och med sommaren 2022) samt en projektledare anställd på socialtjänsten. Det finns personal på både dag- och kvällstid. Socialsekreterarna rekryterades från Södermalms stadsdelsförvaltnings relationsvårdsteam (RVT) och är socionomer med tidigare erfarenhet av att arbeta med våld i nära relation. Poliserna rekryterades från den ingripande verksamheten (IGV). De saknar tidigare erfarenhet av att arbeta specifikt med våld i nära relation, men har handplockats utifrån sitt intresse och engagemang. Inom ramen för projektet har de fått vidareutbildning.

Socialsekreterarna har varsin arbetsplats i ett eget rum på Södermalms polisstation. I polishuset har de även tillgång till samtalsrum. I socialtjänstens lokaler har socialsekreterarna vid IGOR fasta arbetsplatser och alla medarbetare i projektet har möjlighet att boka samtalsrum där.

Samtal

Både socialsekreterarna och poliserna håller samtal med våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män. Samtalen kan ha som syfte att stötta, ge och få information eller att motivera till att ta emot stöd eller skydd. Samtalen som poliserna inom IGOR håller skiljer sig från ett samtal kopplat till förundersökningen. Poliserna i projektet kan ha ett friare förhållningssätt och ställa andra typer av frågor. IG1 berättar att de i den inledande kontakten med en våldsutsatt kvinna även ställer frågor för att kunna bedöma säkerhetsläget. Poliserna hänvisar till det inledande mötet som personen hade med polisen för att förklara varför de hör av sig:

Det beror väldigt mycket igen på var de är någonstans i processen och vad som är ingången till samtalet. De flesta samtalen vi har är någonstans i stil med kanske 'polisen har varit hos dig för tre dagar sedan och

då hände det här och det här och nu ringer vi för att följa upp, vi vill kolla hur du mår, hur du har det.’
IG2

Att det finns både män och kvinnor i personalgruppen lyfts som en fördel då kvinnorna och männen som de möter upplevs förhålla sig olika beroende på om de pratar med en manlig eller kvinnlig polis. Syftet med ett samtal med en våldsutövande man beskrivs som att ”kroka an” och identifiera personens behov:

Om det är per telefon så brukar jag fråga hur det har varit och hur veckan har varit och hur de mår framför allt. Och fokusera ganska mycket på hur de känner och mår för att utifrån det kroka an i någonting. Hur kan jag hjälpa dem med det då? IG3

Polisen IG4 beskriver hur en ”MI-anda” präglar samtalen, vilket innebär öppna frågor och att personen får en känsla av att själv styra över samtalet. Det är också viktigt att ”känna av läget” kring vad de kan säga och inte kan säga. Socialsekreteraren IG5 beskriver att det är bra tillfälle att nå våldsutövande män när de är i arresten för att genomföra så kallade arresteringsamtal. Enligt IG6 får de våldsutövande männen alltid information om vilket stöd som finns, om att samtalet är frivilligt och om sekretessen mellan polis och socialtjänst. Samtalen resulterar ofta i att socialsekreterarna kan kontakta mannen igen, men huruvida samtalen leder till att mannen ansöker om en insats varierar. IG5 beskriver samtalet som annorlunda gentemot de som hon är van att håll i vid RVT:

Ja, den största skillnaden är att jag inte frågar om våldet vid det första samtalet utan mycket mer om livssituationen i övrigt. ’Kan du berätta vad som händer när ni är oense eller när ni tjafsar eller bråkar’ och så för att det inte ska bli för hotfullt och att de bygger upp försvar. Så första samtalet det är mer... ja lite chitchattande känns det som. Sedan kan man ju gå in på mer och mer... man försöker ju på samma sätt som med den våldsutsatta att hitta någonting... ’Vad kan vi göra? Behöver du kontakt med psykiatri eller någonting beroende, kan vi hjälpa dig någonsans? Följa med dig dit? Vad skulle du vilja?’ Men det är ju många som vi tappar. Som slutar svara eller försvinner. IG5

Arresteringsamtalen kan även vara viktiga utifrån den våldsutsattas perspektiv då samtalen ger socialsekreterarna en möjlighet att reflektera kring situationen tillsammans med mannen, vilket socialsekreteraren i citatet nedan beskriver:

En vinst i att prata med de här personerna är ju att de får tänka till och prata kring ’Hur tror du hon känner för dig nu? Tror du hon kanske blev rädd? Kan du sova hos en kompis?’ Att man tar upp andra alternativ än att bara drämma hem om vi säger att de bor tillsammans och försöka lugna ner situationen. Att de inte ska gå dit och att det blir att kvinnan riskerar våld. IG6

Samtidigt betonar både IG5 och IG6 att samtal med mannen aldrig är en garanti för kvinnans säkerhet eller på något sätt kan bidra till en säkerhetsplanering för kvinnan.

Stöd

Stödet som IGOR erbjuder till våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män består av två delar. Den ena delen handlar om att slussa eller lotsa till stöd inom andra verksamheter eller enheter. Det behöver nödvändigtvis inte vara stöd inom polismyndigheten eller socialtjänsten utan kan även vara hälso- och sjukvården, psykiatri eller organisationer som till exempel Alla Kvinnors Hus eller Manscentrum. Socialsekreterarna kan också slussa personer till andra enheter inom socialtjänsten som hanterar beroende eller ekonomiskt bistånd om personen uttrycker ett behov av det. Detsamma gäller för poliserna som kan förmedla kontakt till exempelvis BOPS eller utredare på BINR.

Den andra delen handlar om stöd som IGOR själva ger. Såväl socialsekreterarna som poliserna ger stöd till både våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män. Socialsekreterarna kan ge stöd under rättsprocessen genom att möta upp inför och efter förhör eller psykosocialt stöd genom att finnas tillgängliga för framförallt våldsutsatta kvinnor. Båda socialsekreterarna har

tidigare arbetat på RVT och har god kunskap om våld i nära relation och hur våldsutsatta kvinnor eller våldsutövande män ska bemötas. ”Att så frön” eller ”att kroka i” beskrivs av både socialsekreterarna och poliserna som viktiga delar av arbetet. Detta innebär att personen de möter kanske inte är redo att ta emot stöd i detta nu, men kanske vid nästa kontakt eller längre fram. Där fyller samtalen en central funktion och gott bemötande beskrivs som viktigt för att ge en positiv bild av respektive myndighet. Stödet anpassas efter individens behov och IG5 beskriver att hon är öppen och försiktig i inledande samtal för att känna in vad individen behöver och arbeta vidare utifrån det. I vilket skede av klienternas process de professionella får kontakt påverkar även typen av stöd:

Och när någon är i chock, det är någonting att bara komma in och vara som en stödperson då tänker jag. Och där ser jag en jättestor vinst jämfört med innan. Och att man inte heller behöver... kvinnorna behöver inte lyfta luren och säga 'hej jag är våldsutsatt och jag behöver hjälp'. IG6

Poliserna inom IGOR-projektet ger framförallt praktiskt stöd och IG1 betonar vikten av att poliserna är tydliga med att det är just stöd de erbjuder och att de inte arbetar med förundersökningen. Praktiskt stöd kan innebära att skjutsa en våldsutsatt kvinna till hennes bostad för att hämta saker eller husdjur. Detta kan tyckas som en enkel uppgift, men beskrivs av både socialsekreterarna och poliserna som mycket betydelsefull. Polisen i citatet nedan ger ett exempel på ett ärende där samarbetet mellan socialtjänsten och polisen spelade stor roll:

Det var en gång till exempel då skulle vi... det var lite kritiskt läge och så kände vi att nu måste vi agera. Och då visar det sig att han är hemma i lägenheten när vi kommer dit. Då var han efterlyst så då fick så här, okej köra in honom till stationen för han var efterlyst och så fick vi åka tillbaka. Hon skulle dit, packa snabbt, åka till skyddat boende... så det var lite snabba puckar. Det var väldigt mycket kontakt med socialtjänsten. 'Nu går hon därifrån, okej vi är här vi möter upp där'. Så det var väldigt mycket planering och det hade ju inte gått utan ett samarbete med soc. på det sättet. IG3

IGOR ger stöd till personer oavsett om det är en pågående rättsprocess eller ej eller om personerna medverkar i den. Detta menar man ska motverka att personerna ”tappas”. Både socialsekreterarna och poliserna kan ha fortsatt kontakt även efter en rättegång eller om förundersökningen läggs ner.

Uppsökande arbete

En del av IGOR:s syfte är att arbeta uppsökande och minska mörkertalet hos socialtjänsten och polisen. Socialsekreterarna ska slussa våldsutövande män och våldsutsatta kvinnor till RVT eller RVCI. Att ge stöd och att hålla samtal beskrivs som delar av det uppsökande arbetet, framförallt för socialsekreterarnas del. Om en våldsutsatt kvinna inte går att nå finns det möjlighet för IGOR:s poliser att genomföra hembesök. IG6 betonar vikten av den typen av uppsökande arbete:

Det finns några enormt lyckade exempel där hembesöken verkligen har gjort skillnad. Att poliserna fortsatt åka till en adress gång på gång på gång tills någon har öppnar och den kvinnan har ju ett annat liv idag. Och själv uttrycker att hon inte klarade att lyfta luren utan hon hade gett upp. Varit i en situation som hon inte kom ur. Vi ser att man måste vara försiktig innan och tänkt till innan hur de går till, men jag tror att det är en nödvändig åtgärd. IG6

Vid hembesöket kan IGOR:s poliser erbjuda kontakt med socialtjänsten om de gör bedömningen att det är lämpligt. Genom att informera om att det går att få kontakt med socialtjänsten på olika sätt och vid olika tidpunkter anpassas kontakten med socialtjänsten utifrån kvinnans önskemål, vilket också är ett sätt att försäkra sig om att hon samtycker. Tidigare i projektet kunde socialsekreterarna följa med poliserna på hembesök om den våldsutsatta kvinnan önskade det. Detta upphörde dock under våren 2022 efter rekommendation från Stockholms stads juridiska

avdelning¹. Istället för att komma till platsen kontakter socialsekreterarna den våldsutsatta kvinnan över telefon och erbjuder information och stöd. Socialsekreterarna tycker att det har gjorts en för snäv tolkning av lagstiftningen och att det istället borde gå att ”våga stretcha gränsen” utifrån målgruppens specifika behov (IG7). Juridiken har kommit att bli en utmaning i projektet. I citatet nedan illustreras den osäkerhet som det innebär för socialsekreterarna:

Jag och IG6 och våra jurister har jobbat mycket på vad vi får och inte får göra och... vad är socialtjänstens uppgift? Vad står i lagen och så vidare. Att vi inte är säkra på vårt handlingsutrymme, att vi får göra vissa saker, för att det är otydligt och det tänker jag inte är bra. IG5

Poliserna i projektet arbetar mer konkret med uppsökande arbete och då framförallt i bemärkelsen att leta reda på ärenden i olika polisiära system, göra hembesök hos personer som polismyndigheten inte får kontakt med och genom att bedriva kampanjer i lokalområdet för att få in tips från allmänheten. De polisiära systemen går igenom dagligen av IGOR:s poliser i syfte att hitta ärenden att arbeta med:

Man scannar ju av på ett helt annat sätt vid ingångarna, att vi får underrättelseuppslag, alltså tips. Vi kan få från BIN, vi kan få från utredarna här, vi kollar dagboken som yttre befäl har skrivit, vi kan se i våra system på ett annat sätt. Vi hittar ärendena lättare och det är lite så vi behöver göra när vi inte får dem till oss. Alla gånger. Och sedan också bedöma utefter vad ärendet behöver. IG4

Konkret innebär det att även ärenden där ingen polisanmälan görs kommer till IGOR-polisernas kännedom och på så sätt får de en överblick över vad som pågår i lokalområdet. Under observationstillfällena av projektet framgick att poliserna även arbetar uppföljande med återkoppling till personalen inom IGV och BINR. Exempelvis kontakter poliserna i projektet ingripande poliser för att få mer information och be dem komplettera i ärenden eller be dem skriva en orosanmälan till socialtjänsten om det inte hade gjorts. Ett annat exempel är hur IGOR:s poliser i kontakten med utredarna på BINR kan ha en vägledande funktion och bidra med sin uppfattning om ärendet. Vid ett tillfälle resonerade en utredare kring om ärendet var så pass allvarligt att kontaktförbud behövdes och då kunde IGOR:s poliser bidra med sitt perspektiv utifrån den kunskap de fått från att ha arbetat med socialsekreterarna. Vid ett annat tillfälle resulterade en av IGOR-polisernas påtryckningsarbete i ett ärende i att en av utredarna vid BINR beslutade att arbeta vidare i ärendet istället för att lägga ned utredningen.

Bedömningar

Inom IGOR-projektet görs säkerhetsbedömningar och risk- och skyddsbedömningar, men även kontinuerliga bedömningar angående vilka ärenden som ska arbetas med, hur länge och vad personen behöver. Socialsekreterarna genomför risk- och skyddsanalyser utifrån riskbedömningsverktyget FREDA. Poliserna arbetar utifrån sin erfarenhet och kunskap och gör mer generella säkerhetsbedömningar om det exempelvis är lämpligt för socialsekreterarna att genomföra arresteramtal eller om det finns någon risk för kvinnan eller barnen om den våldsutövande mannen kontaktas. Poliserna har även möjlighet att kontrollera brottsregistret och på så sätt få en tydligare bild vem mannen är. Poliserna och socialsekreterarna gör bedömningarna var för sig eller tillsammans om samtycke att bryta sekretessen finns. IG1 säger att det är en process som gruppen tillsammans är involverad i och där olika scenarion kan diskuteras gemensamt. IG2 beskriver att de använder information från samtal med personerna i kombination med annan information. IG6 lyfter att en utvecklingsmöjlighet i projektet skulle

¹ IGOR har varit i kontakt med Socialstyrelsen för att få klarhet i vad som faktiskt gäller kring möjligheten för socialsekreterarna att följa med poliserna på hembesök. Socialstyrelsen har hänvisat till sin handbok Handläggning och dokumentation där det framgår att det inte finns några juridiska hinder som stoppar socialtjänsten från att erbjuda stöd. Snarare betonas att det finns ett lagstadgat ansvar att genom uppsökande arbete ge information och erbjuda stöd. Hänsyn till den personliga integriteten måste dock alltid tas.

kunna vara att även poliserna kan göra mer strukturerade bedömningar med hjälp av riskbedömningsverktyg som exempelvis SARA eller PATRIARK.

Gällande våldsutövande män och arresteramtal tar poliserna den första kontakten och kan då bilda sig en uppfattning om mannen är mottaglig för stöd eller lämplig att träffa för socialsekreterarna. Socialsekreterarna beskriver att när det är möjligt att bryta sekretessen bidrar den kunskap som poliserna har om situationen till att socialsekreterarna kan göra säkrare bedömningar. IG5 berättar att de hela tiden gör bedömningar kring vad man lägger sin tid på, när man ska avsluta ett ärende samt när och hur ofta man ska kontakta personen. Bland annat handlar det om att de vill åstadkomma ett likvärdigt stöd till alla. Att göra dessa bedömningar beskrivs som svårt:

Det är svårt att göra den bedömningen om behandling kommer vara hjälpsamt eller inte utifrån den korta tid vi har och vi vet inte om personen berättar allting eller undanhåller vissa saker. Men där tänker jag att RVCi får ju gå in som behandlare och göra en bedömning också när de träffar. 'Ska du gå kvar? Är det här hjälpsamt?' Vi behöver båda tänka utifrån det. IG5

Internutbildning och opinionsbildande arbete

Projektledaren från polisen (IG4) har varit drivande i att parallellt med IGOR:s dagliga arbete bedriva opinionsbildning riktad mot såväl allmänheten som externa och interna aktörer. Detta arbete handlar både om att skapa uppmärksamhet kring projektet och mäns våld mot kvinnor och om att förändra normer och kulturer. IG4 beskriver att det har varit viktigt att synas i traditionell och social media för att det finns ett signalvärde i att en uniformerad polis pratar om mäns våld mot kvinnor och för att få gehör inom den egna organisationen:

Hade det vart ett projekt där man inte behövde jobba så mycket med norm- och kulturfrågan, då hade det här varit enklare. Men det måste göras samtidigt nu för annars får man inte gehör för projektet. Så det är ju det som är så svårt. IG4

Det opinionsbildande arbetet har bestått av att framförallt IG4 har deltagit på konferenser och i panelsamtal och aktivt använt sig av sociala medieplattformar som LinkedIn. Han har vid ett flertal tillfällen intervjuats av lokal och nationell media. IG4 beskriver hur det opinionsbildande arbetet även har påverkat synen på IGOR internt:

Huvudsyftet är att vi då ska sprida vårt arbete och att folk ska tipsa mer och det har ju varit rena turen att jag har hamnat i morgonstudion två gånger och fått alla de här som... vi fick ett inlägg på Rapport, riktsnyheterna och det är klart att det var ju rena turen. Men då fick ju de högra cheferna upp ögonen för det. Som de kanske inte hade fått annars. IG4

Vid några tillfällen har även socialtjänst och polis deltagit tillsammans för att informera om IGOR:s arbete. Projektledaren IG4 har också hållit i internutbildningar om mäns våld mot kvinnor för poliserna på den ingripande verksamheten.

Kapitel 6. Arbetet inom IGOR

Inledning

I det här kapitlet redogör vi för utvärderingens resultat kopplat till hur de anställda vid IGOR beskriver verksamhetens syfte och funktion. Vår tematiska analys har resulterat i tre övergripande teman som vi också använder som struktur för kapitlet: *Det särskilda våldet*, *Individanpassat motivationsarbete* samt *Samverkan som berikar*.

Det särskilda våldet

Det första temat i det här kapitlet handlar om arbetet med våld i nära relation och attityder hos polisen, socialtjänsten och rättsväsendet i allmänhet. Våld i nära relation framställs som annorlunda eller särskilt. Denna särskildhet ställer krav på att också arbeta annorlunda och en viktig del i IGOR beskrivs som att kunna utveckla någonting annat i relation till de brister man ser. Arbetet med mäns våld mot kvinnor i nära relation beskrivs innebära olika saker för polismyndigheten och socialtjänsten i allmänhet. Socialsekreteraren IG5 anser att polismyndigheten arbetar mer akutstyrt och socialtjänsten mer långsiktigt. IGOR beskrivs som ett sätt för poliserna att kunna arbeta med våld i nära relation på ett annat sätt:

Ja, för i projektet så tänker de ju mer långsiktigt vilket jag tycker märks mer och mer i projektet. Deras inställning kanske skiftar lite fokus för att de kan och har möjlighet, vilket de inte har kunnat förut som poliser. Att följa upp och se hur det går och fortsätta göra det. Jag tänker att det har blivit lättare och lättare för dem i projektet. IG5

Kopplat till hur polismyndigheten hanterar ärenden generellt säger polisen IG3 att det är svårt att komma åt brott som sker hemma och framförallt i ett tidigt skede. IG2 upplever en ökad motivation att arbeta med våld i nära relation inom polisen i allmänhet och särskilt inom den ingripande verksamheten. Trots engagemanget på medarbetarnivå uttrycker IG3 att det är skillnad mellan vad som sägs och vad som faktiskt görs:

Jag tänker att utåt sett och i paper så tror jag att man tycker att det är en prioriterad fråga och att man vill jobba med det mycket. Men man märker när man jobbar med det dagligen att det är inte lika prioriterat. Och sedan om det beror på resursbrist eller kunskapsbrist eller vad det beror på det kan jag inte säga. Men jag tror att socialtjänsten prioriterar det mycket mer än vad polisen gör. Det är min spontana känsla. IG3

Poliserna IG1 och IG2 poängterar att det är en fråga för ledningsnivå och enligt IG2 finns en okunskap om våld i nära relation. Arbetet fungerar inte då ärenden inte utreds, vilket både IG1 och IG3 håller med om. Frågan upplevs nedprioriterad på grund av att det är kvinnor som är i majoritet av brottsoffren:

Alla har det ju väldigt kämpigt och jag tror liksom inte att vår... att den här kategorin är mer eller mindre drabbad än någon annan. Men jag tror också att det är en lite mindre prioriterad fråga för att det tuffar på liksom. Alltså jag vill kanske inte säga det här, men det är kvinnor som blir utsatta och då det är så här... man prioriterar aldrig det. Kvinnor som blir utsatta det är inte lika prioriterat och det... jag vet inte hur jag ska säga det, men det är ofta så. IG3

Socialsekreterarna delar polisernas bild att arbetet med våld i nära relation ibland brister. IG6 beskriver hur projektet har möjliggjort för poliserna vid IGOR att ”se individen” och att

poliserna genom exempelvis internutbildning kan sprida ett liknande förhållningssätt till andra kollegor inom polismyndigheten. De har erfarenheter av möten med klienter som inte fått information eller där förståelsen för våldsutsattas situation saknas under rättsprocessen. En av socialsekreterarna (IG5) beskriver till exempel någon kanske har nämnt BOPS för klienten, men utöver det har klienterna inte fått någon information om saker man kan få hjälp med av polisen. Poliserna vid IGOR arbetar med att ge mer utförlig information:

Och där tycker jag att IGOR också har varit ett stort stöd. Att man kan be dem ringa upp klienten så att de får förklara igen. Till exempel att du får söka om kontaktförbud. De flesta vet inte ens att man får göra det hos polisen och det tycker jag är en viktig del när man möter klienter som gör polisanmälningar. IG5

Gällande socialtjänstens arbete med våld i nära relation beskriver IG6 och IG7 att arbetet med våldsutsatta personer har utökats och förändrats till det bättre de senare åren och socialsekreterarna anser också att samma utveckling behöver ske för våldsutövande personer. IG5 lyfter dock en frustration kring att deras insatser inte alltid räcker till:

Jag tänker att både våldsutsatta och våldsutövare har väldigt stora behov... och inte bara kring delar av våldet, utan våldets konsekvenser överskuggar ofta hela livssituationen. I och med att man ofta behöver stöd från andra ställen, inte bara polis och socialtjänst. Och det är många gånger jag känner mig maktlös kring att vi kan inte hjälpa den här personen på det viset den behöver. Så det är ju en frustration. Det är ju inte alltid vår hjälp passar. IG5

Man behöver kunna ”tänka utanför boxen” och hitta strategier för att inte arbeta i parallella stuprör och IG5 betonar att det behöver lösas på chefsnivå snarare än medarbetarnivå.

Våld i nära relation framställs som någonting annorlunda än andra brottskategorier, framförallt kring hur våldet ska upphöra och hanteras. Det beskrivs också som mer komplext. IG1 säger att brott i nära relation ofta präglas av ”fler parametrar” som man måste ta hänsyn till jämfört med exempelvis någon som missbrukar narkotika. På så sätt framstår brott i nära relation som mångbottnat där brottsoffer och förövares nära relation gör att brottet påverkar stora delar av de inblandades liv. Detta kräver en annan typ av snabbhet i arbetet, men också en förståelse för och kunskap om den komplexitet som präglar brott i nära relation. Ett konkret exempel som tas upp i intervjuerna är kunskap om hur brottsoffer påverkas av våldet. Intervjupersonerna beskriver dock att de upplever okunskap i mötet med andra inom polismyndigheten. Våld i nära relation utreds och hanteras som andra brott, vilket bland annat kan innebära långa handläggningstider eller att ärenden nedprioriteras på grund av att ärenden där den misstänkte har häktats får företräde. Samtidigt anser poliserna vid IGOR att våld i nära relation *inte* behandlas som andra brott i bemärkelsen prioritet och resurser. Det finns också ett visst missnöje med att åklagarna lägger ned ärenden för snabbt och att de skjuter över ansvaret på målsägande:

Det som jag har lagt märke till som jag tycker är lite konstigt är att om en person själv anmäler ett brott så ska man ändå fråga om den vill medverka som någon form av standard. Jag tycker för mig är det uppenbart om jag anmäler någonting att jag vill medverka, men det är inte alltid så. (...) Och det är också allmänt åtal så det spelar egentligen ingen roll. Och det är ju så då... då blir det ju väldigt svårt om en del av vårt arbete ska vara motivera och pusha på det här och de liksom vänder innan dörren. IG3

Intervjupersonerna beskriver att de möter en oförståelse för den komplexitet som präglar ärenden i våld i nära relation. Ett exempel som nämns är att det saknas förståelse för våldsutsatta kvinnors ambivalens, det vill säga att de kan ändra sig på grund av relationen men också på grund av påtryckningar från den misstänkte. Socialsekreterarna beskriver en liknande situation på andra enheter inom socialtjänsten. Framför allt enheten för ekonomiskt bistånd och enheten för barn och unga nämns, där förståelsen för den våldsutsattas långsiktiga behov av stöd kan saknas. Även socialsekreterarnas beskrivning indikerar att ärendena kräver en annan hantering och framför allt en större flexibilitet och långsiktighet vad gäller socialtjänstens arbete:

Jag tänker att vi har varit ganska duktiga, ja i alla fall med akut skydd. De som behöver akut skydd får skydd, men det gäller ju det här efterarbetet och att ha förståelse för processerna och hur lång tid det kan

ta med själva uppbrytandeprocessen både mentalt och allt som kan vara kaos med ekonomi (...). Alltså det handlar ju också om att inte försöka trycka in klienten i våra insatser, utan att det är mer att man ser individen. IG6

I relation till brottsförebyggande åtgärder beskrivs våldet öka över tid, vilket motiverar att stöd ska kunna erbjudas i ett tidigt skede innan kränkningar utvecklats till grovt våld. IG3 beskriver att det återfallsförebyggande arbetet med våld i nära relation är svårt eftersom det är ett brott som sker i hemmet och därför inte syns. Det beskrivs samtidigt som enkelt i bemärkelsen att många som IGOR kommer i kontakt med tackar ja till hjälp:

Jag tycker att på något sätt är det frustrerande att det kan krävas så lite, alltså en liten, liten ansträngning som kan få en så stor betydelse. Att man ringer någon och frågar 'Hej vill du ha hjälp?' och alla säger ja... och att det ska krävas det här för att det ska bli av. Det är helt otroligt att polisen inte ombesörjer det här. IG2

Det spelar mindre roll om våldet upphör genom en rättsprocess eller genom andra metoder som exempelvis stöd, enligt IG1. Bestraffning lyfts som ineffektivt vid flera tillfällen under intervjuerna. IG2 betonar polisens uppdrag att utreda om huruvida ett brott har begåtts, men även polisens uppdrag att skydda. Då våld i nära relation ofta kräver insatser från flera myndigheter lyfts samverkan mellan aktörer som polis, socialtjänst, försäkringskassa och sjukvård som viktig för att underlätta för den våldsutsatta kvinnan. I arbetet med våld i nära relation beskrivs ett annat förhållningsätt än rollen som traditionell polis innehåller. Medmänsklighet, att möta, se och lyssna på individen och att stärka individens självkänsla lyfts fram. Att ha tid att hjälpa utifrån individens behov ställs som kontrast mot rutiner som inte ger framgångsrika resultat:

Men när det blir mer individuellt och då kanske man känner sig mer sedd och hörd än att det är en mall för hur vi hanterar ärenden. Vi försöker vara lite flexibla och engagera oss i just dig, vilket gör att de kanske känner sig trodda på och... i slutändan kanske det hjälper istället för att det bara kanske är en process som blir... så jag hoppas att de i alla fall känner sig hjälpta, hörda och bekräftade, även om det kanske inte blir en fällande dom så kanske processen till att en separation blir av kanske blir lite lättare. Man kanske kan bidra till något sådant. IG3

Vad som räknas som ett brott i nära relation kan skilja sig från vad som är våld i nära relation där IG5 beskriver att sexuellt och fysiskt våld är i fokus hos polisen, medan socialtjänsten kan uppmärksamma ett bredare spektrum som exempelvis psykiskt våld.

Poliserna uttrycker att de påverkas av att arbeta enbart med ärenden som rör våld i nära relation. Påverkan beskrivs både utifrån positiva och negativa aspekter. Det positiva lyfts handlar om att kunna göra skillnad och de våldsutsatta kvinnornas uppskattning. De negativa aspekterna beskrivs av IG3 som att upplevelser från arbetet kan följa med hem och IG4 beskriver hur ett "energitapp" kan följa med ärendena då en kvinna väljer att gå tillbaka till mannen. IG1 tycker inte mötet med människor är påfrestande, men insikten om att arbetet med våld i nära relation i ett större perspektiv inte fungerar är dränerande. Också socialsekreterarna anser att det är påfrestande arbeta med våld i nära relation. IG5 beskriver hur känslorna kan gå från frustration och trötthet den ena dagen till givande den andra dagen. Hon lyfter också fram vikten av att arbeta med både våldsutsatta och våldsutövare. Att få höra bådars perspektiv ger en bättre helhetsbild som minskar cynismen, säger hon.

Individanpassat motivationsarbete

Att se individen och att anpassa bemötande och stöd efter individens behov återkommer i intervjuerna med både polis och socialsekreterare. Bemötande och stöd anpassas efter både den våldsutsatta kvinnans och den våldsutövande mannens förutsättningar och situation och

målgruppen beskrivs som heterogen. Såväl våldsutsatta som våldsutövande kan ha annan problematik som psykisk ohälsa, hemlöshet eller missbruk. Att generalisera kring behov upplevs därför som svårt och de professionella behöver förstå och sätta sig in i individens specifika situation. En viktig uppgift för socialsekreterarna vid IGOR är att känna av var kvinnan befinner sig:

Jag tänker att det första man gör när man träffar någon är väl att försöka känna av var hon befinner sig. Är hon väldigt ambivalent, behöver man gå väldigt långsamt fram? Bara lyssna. Vilken typ av hjälp tycker hon att hon behöver? Vill hon ha en insats på en gång, känner hon sig redo för det? Så mycket känna av var personen befinner sig just nu. Och sedan såklart göra en riskbedömning. Det gör vi ju i första kontakten. IG5

En utmaning i arbetet är fördomar eller motvilja mot socialtjänsten bland personerna som IGOR-gruppen kommer i kontakt med. Detta tas upp av både poliserna och socialsekreterarna i intervjuerna. För att nå fram till de våldsutsatta kvinnorna är det viktigt att ge tydlig information, vara uppmuntrande och att inte ställa krav. Kvinnan ska känna att det är hon som bestämmer hur mycket stöd hon vill ha och att personalen vid IGOR finns tillgänglig för henne:

Vi ska ju vara så informativa som möjligt. Så icke kravställande som möjligt. De behöver inte prata med oss, men det finns möjligheten så det tycker vi är viktigt att de får... vi säger 'det är ni som bestämmer. Det är du som bestämmer hur mycket kontakt du vill ha, stödet finns här om du vill och orkar.' Valdigt viktigt att vi inte tar över deras bestämmanderätt, tycker jag. Och ibland kan jag känna såhär: 'Du måste lämna honom!' Men det kan vi inte säga. Vi kan inte säga att de ska göra slut. IG4

En förutsättning för att IGOR ska ha kontakt med våldsutövande män är att en etablerad kontakt finns med den våldsutsatta kvinnan och att hon ska ha erbjudits stöd och skydd. Om det finns risker för kvinnan eller barnen tas ingen kontakt med mannen. I likhet med våldsutsatta kvinnor beskrivs våldsutövande som en heterogengrupp där annan problematik som missbruk, psykisk ohälsa eller hemlöshet kan förekomma. Socialsekreterarna och poliserna möter de våldsutövande männen bland annat i arresten. Att bli arresterad beskrivs som något som kan röra upp mycket känslor och IG6 berättar att många av männen kan vara i affekt eller befinna sig i kris. Flera av männen har självmordstankar och att det även därför är bra att möta dem för att kunna ge stöd. Männen är ofta i ett annat skede än de män som socialsekreterarna tidigare mött i arbetet på RVT. IG5 beskriver att männen generellt sett är mindre mottagliga för stöd än personer som kontakter RVT. Männen upplevs som svårare att arbeta med än kvinnorna, i och med att många förnekar våldet eller att de inte vill ta emot stöd. IG6 beskriver att våldsutövande män generellt kan ha svårigheter att uttrycka känslor, vilket kan vara en av orsakerna till att de använder våld. Samtidigt lyfter IG3 att männen ofta har ett behov av att prata av sig:

För de mår ju inte så bra. De kanske ligger i en separation eller att det finns någonting som skaver. Att de har ett stort behov av att prata märker man ofta för män pratar inte så mycket om känslor och när det är någon som lyssnar och pratar om känslor så märker man oj då, alltså de tycker att det är skönt att prata och då kan man ofta motivera dem med att det finns en möjlighet att prata på det här sättet längre tider. IG3

En utmaning som lyfts i intervjuerna är att det kan vara svårt att veta vad arbetet med att erbjuda stöd och kontakt med socialtjänsten till våldsutövare faktiskt leder till. Det är få som tar emot stödet, men det finns en förhoppning om att detta kan förändras över tid genom ett långsiktigt arbete:

Jag tror att om vi har ett systematiskt uppsökande arbete där vi hela tiden erbjuder hjälp och behandling enligt en viss struktur som vi ändå behöver hålla oss till, då tror jag absolut fler män såklart nappar på detta. Eller att frön gror hos fler än om vi inte hade gjort det för det görs inget uppsökande arbete för våldsutövare idag i stort sett... alltså det är inte klokt egentligen. IG4

Det är viktigt att ha en bra ingång för att nå männen och arresteramtal eller besök i nära anslutning till annan polisiär kontakt lyfts som bra tillfällen för både socialsekreterarna och poliserna. Socialsekreteraren i citatet nedan talar om ett "motivationsfönster" som de kan använda:

Det är ett motivationsfönster som ger en mycket gratis. Att de får komma ur sin cell, att de får träffa och prata när de är så ledsna. Där får man en bra ingång så det upplägget tycker jag jättebra för att nå våldsutövare och man har också något konkret att fråga om. 'Du har hamnat här, vad har hänt?' Även om man inte vet vad som har hänt utifrån sekretessen. Det tycker jag är en jättebra tillgång för socialtjänsten. IG5

Även annan problematik som beroende eller hemlöshet kan vara ett en ingång för att senare kunna ta upp våldsutövandet. I kontakten kan socialsekreterarnas och polisernas olika ingångar fylla olika funktion. En av socialsekreterarna (IG6) uttrycker det i termer av att polisen har en möjlighet att "betona" på ett annat sätt när det handlar om personer som inte är mottagliga för stöd. Om en förundersökning bedrivs så är polisernas främsta uppdrag att slussa vidare till socialtjänsten som kan prata "öppnare" med männen:

Vi presenterar oss, vi säger vad vi jobbar med och någonstans att så här 'vi vill att du ska träffa en socialsekreterare som jobbar med det här och det här och vi tror att det kan vara bra av de här olika anledningarna' och sedan så... det är ju ett frivilligt samtal, det förklarar vi ju. Men att vi har det målet, att de två ska träffas. IG2

Den långsiktiga målsättningen i arbetet med våldsutövande män beskrivs vara att de ska sluta slå sin nuvarande eller framtida partner. Misstänksamhet mot socialtjänsten hos männen lyfts dock som ett hinder och det är lätt att det blir en tydlig uppdelning mellan offer och förövare som ökar motståndet hos männen. Att ha ett bra bemötande och se individen beskrivs som viktigt. En av poliserna (IG4) lyfter att det är viktigt att männen blir sedda som människor samtidigt som att mannens ansvar i situationen inte förringas. På liknande sätt beskriver en av socialsekreterarna (IG5) hur hon går försiktigt fram i samtal och undviker att prata om skuldfrågan. En annan polis betonar också vikten av att männen erbjuds stöd och polisen i citatet nedan anser att det måste göras en individuell anpassning på grund av våldets komplexitet:

Det handlar jättemycket om individanpassning i alla de här grejerna. Man kan inte bara säga så här är det alltid, utan man måste vara lite flexibel med den här typen av brott. För det här är... har du knarkat så har du knarkat, alltså det är så... men det här är fler parametrar som spelar in. Som man måste ta hänsyn till. (IG2)

Att arbeta i en gemensam grupp beskrivs som positivt. Det innebär att poliserna och socialsekreterarna kan lära av varandra, vilket ökar kvaliteten i arbetet. För klienterna innebär det en väg in, vilket lyfts fram som viktigt och trygghetsskapande i intervjuerna. IG6 beskriver dock att samarbetet innebär att socialsekreterarna ofrånkomligt förknippas med polismyndigheten och då speciellt i samband med arrestsamtal:

Det är inte så lätt att få en person i den situation de är, i ett polishus där de kanske är misstänkta och då kanske har ett intresse också av att inte tillstå någonting. Och att även om jag förklarar sekretessreglerna att 'det du säger till mig stannar hos mig, det har inte med förundersökningen att göra' tänker jag att det inte är konstigt att man inte vågar tillstå någonting när man är i den miljön. Utan då får det vara att 'ja men kan vi höras igen, får jag ringa dig?' IG6

Tidens betydelse återkommer i intervjuerna och det handlar både om att komma in i rätt tid och att kunna arbeta med klienter under en längre tid. Rätt tid beskrivs som att komma in i ett tidigt skede, där klienten är mottaglig för stöd. Att komma in i rätt tid innebär att socialsekreterarna kan ge krisstöd, få mer information om vad som har hänt och att de kan lotsa vidare till rätt stöd. Tid beskrivs även som ett verktyg där de har möjlighet att ha kontakt under en längre tid för att bygga förtroende och på så sätt motivera. Att ha möjlighet att arbeta under längre tid beskrivs som särskilt viktigt i arbetet med våldsutsatta kvinnor i samband med uppbrottsprocessen av IG6. Att arbeta under en längre tid möjliggör även för en mer personlig kontakt. Polisen IG3 beskriver det till exempel i termer av att kunna arbeta på ett professionellt sätt och ha tiden att "faktiskt stanna kvar och lyssna på hela berättelsen". Det gör att man kommer närmare. Ärendena kan dock vara tidskrävande och kräver uthållighet hos de professionella. Det kan vara svårt att upprätthålla den uthållighet som krävs, säger polisen IG4.

Att informera beskrivs av IG5 som ett första steg vid kontakten och att motivera som det efterföljande arbetet vid fortsatt kontakt. Socialsekreterarna ger information om för- och nackdelar med att göra en polisanmälan eller att delta i brottsutredningen och sedan är det upp till klienten att själv bestämma. IG5 lyfter att ibland behöver personer information flera gånger då det kan vara mycket att ta in. Poliserna kan också träffa våldsutsatta kvinnor som funderar på att göra en polisanmälan och berätta om hur processen går till och informera om polisiära åtgärder, vilket också är viktigt. Poliserna beskriver att de främst motiverar till kontakt med socialtjänsten och i mindre utsträckning motiverar till att delta i utredningen, vilket är något som har utvecklats under projektets gång. Att den våldsutsatta kvinnan mår bra är det viktigaste. Ett exempel på hur det beskrivs finns i citatet nedan där polisen IG2 talar om de olika fokus de kan ha i arbetet med den våldsutsatta kvinnan:

Absolut, det är alltid båda spåren så sedan är det ju klart om vi har fått en... vad ska man säga beställning från utredarna att vi vill att hon ska medverka, då kommer det ju kanske finnas ett fokus åt det hållet. Eller i alla fall ett mål från oss som kanske väger lite tyngre. Men det är ju aldrig på avkall av att hon ska må bra och känna sig säker. IG2

Poliserna kan i samtal med klienter trycka på just säkerhetsaspekten för att motivera våldsutsatta kvinnor att ha kontakt med socialtjänsten och för socialsekreterarna har polisens motiverande arbete betydelse i bemärkelsen att de legitimerar dem i klientens ögon:

Och jättestort bidrag är ju motivationen till att ha fortsatt kontakt med oss. Både våldsutsatta och våldsutövare tycker jag ni [polisen, vår anm.] bidrar med. Att det blir som en... ni legitimerar oss i det att så här att vi är viktiga för dem. Att polisen säger att soc. är viktiga för dig för du behöver stöd för båda parter, tycker jag har gjort stor skillnad. IG5

IG6 beskriver flera fördelar med att de kommer i kontakt med klienter via polisen. De kan stötta personen att söka hälso- och sjukvård, dokumentera skador eller lämna information om våldshändelsen, vilket på längre sikt kan komma till användning i en polisutredning. Ett MI-förhållningssätt där individens behov styr och där ett gott bemötande beskrivs som viktigt och en del av motivationsarbetet. Även om det inte ger resultat i stunden kan det ge resultat längre fram. Socialsekreterarna har en "MI-anda" med sig från socialtjänsten som bland annat innebär att de arbetar för att underlätta motstånd genom att serva, vilket kan innebära att ringa upp klienten i stället för att klienten behöver ringa själv. Att arbeta motiverande med våldsutövare är dock nytt för socialsekreterarna.

Samverkan som berikar

Samarbetet inom projektet beskrivs överlag som mycket positivt. Intervjupersonerna lyfter fram att de kompletterar varandra genom att poliserna kan göra saker som socialsekreterarna inte kan och vice versa. Nedan återfinns ett citat från en av poliserna och ett citat från en av socialsekreterarna som illustrerar hur det uttrycks i intervjuerna:

En av anledningarna till att jag ville göra det här från första början är ju att jag har saknat socialtjänstbiten i det för det känns ofta som att folk vill ha det sociala stödet eller den sociala hjälpen med ett samtal eller vad det nu kan vara och jag har stått där och känt... ja, jag vet inte... man lämnar över ett visitkort ungefär. Ring det här numret och det känns inte bra. Vi måste kunna göra bättre och det kan vi nu. IG2

Det är nästan som man glömmer bort hur det var innan fast det bara har gått ett år. Men hur mycket mer vanmakt jag hade i jobbat eller ibland att man blir frustrerad att man inte... att det är så här låsta lägen och att man inte... att det är en så begränsad kontakt med polisen för det är något som vi har längtat efter att kunna ha. IG6

Det gemensamma arbetet möjliggör även för samplanering där respektive myndighet kan bidra med sitt perspektiv. I IGOR kan man förenas kring mäns våld mot kvinnor och det innebär att medarbetarna trots myndigheternas olika uppdrag kan arbeta mot ett gemensamt mål:

Det är som att vi har jobbat i två olika stuprör och vill samma sak, men våra befogenheter och vår myndighetsutövning täcker inte... de täcker lite grand och snuddar vid varandra, men där vi inte kan, där fortsätter ju socialtjänsten och det är där någonting...den nyckeln vi måste hitta någonstans och fläta samman verksamheterna. IG3

Samarbetet bidrar till ett ”helhetstänkande” (IG6) som innebär att arbetet i IGOR går utöver att bara se till att någon blir åtalad eller att göra en utredning. Det gemensamma målet är att ingen ska behöva vara våldsutsatt i stadsdelen. Samarbetet innebär också förutsättningar för att nå fler personer och öka servicegraden gentemot målgruppen genom att kunna arbeta mer flexibelt och hjälpas åt.

Frågan om sekretess återkommer i flera av intervjuerna och har också varit en återkommande fråga vid de deltagande observationerna. Sekretessen ses både som en tillgång och som ett hinder. Det är ibland en fördel att inte veta någonting om personen, men samtidigt hindrar sekretessen gruppen från att arbeta effektivt i och med brist på insyn i vad poliser respektive socialsekreterare gör, vilket kan resultera i dubbelarbete. Särskilt kopplat till säkerhetsplanering och risk- och skyddsbedömningar lyfts behovet av att i högre grad kunna arbeta utan sekretess. Polisen har ofta mer information om de våldsutövande männen än vad socialsekreterarna kan få tillgång till.

Under intervjuerna har generella frågor kring organisation och arbetsmiljö också kommit upp. Såväl socialsekreterare som poliser beskriver ledningen på Södermalms stadsdelsförvaltning som stöttande och engagerad. IG5 säger dock att de under projektet till stor del saknat chef och att samarbetat med andra enheter inte alltid fungerar optimalt utifrån klienternas bästa. Poliserna beskriver att de har upplevt vissa brister vad gäller stöd från framför allt den närmsta ledningen inom polisen. Det har märkts i exempelvis resurstillsättning och bristande närvaro på samverkansmöten med motsvarande funktioner inom socialtjänsten:

De är mycket mer med på tåget. Är med på möten och så. Ingen från polisen kommer dit. Förutom IG4 då. Det är ett annat engagemang från högre upp hos socialtjänsten än hos polisen. Ja, det är ju tydligt. IG1

Ärendebelastning är en annan viktig aspekt för arbetsmiljön. En utmaning för socialsekreterarna är att ärendeinflödet är akutstyrt och därför inte lika förutsägbart som på RVT. En av socialsekreterarna (IG5) beskriver att ärendeinflödet i projektet periodvis har varit så pass begränsat att hon erbjudit sig att arbeta med ärenden på RVT för att ha någonting att göra. Poliserna verkar inte ha samma problem. Deras arbetsbelastning beskrivs snarare som för hög och de måste prioritera hur de fördelar sin tid. Upplägget i IGOR innebär också att socialsekreterarna är ensamma i sina ärenden, vilket innebär att de inte har andra socialarbetarkollegor att rådfråga i samma utsträckning som de hade haft om de arbetat på RVT. Det upplevs som en brist, även om de försöker hitta andra sätt att kunna diskutera ärenden:

De har ju mycket stöd av varandra att kunna planera tillsammans i ärenden, vilket vi inte har på samma sätt. Jag är ju ensam i mina ärenden och har ingen kollega där som jag kan rådfråga kanske kring hur tänker vi här eller briefa med så som man har på RVT när man är på ett kontor och så det är klart att det blir en brist där också tänker jag. Det är alltid bättre att vara fler när man gör en skyddsbedömning eller funderar på vad en klients behov är. Jag tänker att vi har gjort det bästa av situationen och ringt varandra eller någon annan kollega eller någon chef så (...) och det har fungerat, men i förlängningen så tänker jag inte att det är hållbart. IG5

Sammanfattning

I det här kapitlet har vi redogjort för hur socialsekreterarna och poliserna som arbetar vid IGOR ser på verksamheten. Temat Det särskilda våldet visar hur uppfattningar om och synen på mäns våld mot kvinnor inom myndigheterna har påverkat och fortsatt påverkar arbetet. I intervjuerna lyfter medarbetarna fram att det är ett särskilt komplext område, vilket kräver flexibilitet och kreativitet. Individanpassat motivationsarbete är analysens andra tema och där framkommer bland annat att det är svårare att nå fram till de misstänkta våldsutövarna. Få medger att de har utövat våld. Att ha möjlighet att arbeta i ärenden under längre tid lyfts fram som viktigt. Slutligen har vi under temat Samverkan som berikar beskrivit att medarbetarna anser att IGOR bidrar till ökad kvalitet i arbetet med mäns våld mot kvinnor i nära relation. Det möjliggör samplanering och samarbetet innebär ett helhetstänkande som är viktigt.

Kapitel 7. Samarbete med IGOR

Inledning

IGOR är inte bara en verksamhet där polisen och socialtjänsten samverkar inom projektet. De samverkar också med den ordinarie socialtjänsten och polisen. Inom socialtjänsten samarbetar IGOR främst med RVT Södermalm och RVCI. RVCI har ett större geografiskt upptagningsområde och tar emot klienter som har utsatts eller utsatt andra för våld i nära relation från hela Stockholms innerstad. Klienterna förmedlas till RVCI av IGOR:s poliser och socialsekreterare. Kontakt kan förmedlas via telefon eller mejl, men också genom att personalen från IGOR följer med en person till RVCI.

RVT Södermalm omfattar stadsdelarna Södermalm och Hammarby-Sjöstad. Utöver att bevilja insatser som exempelvis skyddat boende eller stöd via RVCI, genomför socialsekreterarna på RVT säkerhetsbedömningar utifrån FREDA, säkerhetsplanerar och stöttar klienter i kontakten med andra myndigheter. Socialsekreterarna på RVT kommer i kontakt med IGOR genom telefon och mejl. De har också ett gemensamt månadsmöte. IGOR:s poliser har tillgång till RVT:s lokaler och IGOR:s socialsekreterare arbetar på plats flera gånger i veckan och sitter då tillsammans med socialsekreterarna från RVT.

Poliserna vid IGV kommer i kontakt med IGOR genom mejl, möten och på utbildningar inom lokalpolisområde Södermalm. De arbetar med alla typer av brott och kommer främst i kontakt med våld i nära relation i akuta lägen när de blir utkallade till brottsplatser.

BINR är placerade i huset bredvid Södermalms polisstation, vilket innebär att utredarna befinner sig på gångavstånd från IGOR. Deras upptagningsområde motsvarar lokalpolisområde City som omfattar Södermalm, Norrmalm och Lidingö. De har telefon- och mejlkontakt med främst IGOR:s poliser och kontaktar dem vid behov. Poliserna vid IGOR kontaktar också utredarna när de uppmärksammar ärenden. Poliserna vid BINR kommer främst i kontakt med IGOR:s socialsekreterare i samband med förhör då socialsekreterarna kan möta upp målsägande eller misstänkt för att informera om vilket stöd och skydd socialtjänsten kan ge. Utredarna vid BINR har ingen egen samverkan med RVT eller RVCI.

I det här kapitlet redogörs för de intervjuer som gjorts med personal vid RVT, RVCI, IGV och BINR. Analysen har resulterat i fyra teman: *Samverkan som underlättar*, *Engagemang och kompetens*, *Viktigt med rollfördelning* och *Utmaningar*.

Samverkan som underlättar

Socialsekreterarna vid RVT ger överlag en positiv bild av IGOR, där samverkan mellan socialtjänst och polis särskilt lyfts som en framgångsfaktor. Bland annat har projektet bidragit till ökad kunskap hos RVT:s socialsekreterare och utökat stöd till klienter. En av socialsekreterarna (SOC6) beskriver att IGOR:s poliser ger ett positivt och flexibelt bemötande som i andra fall saknas i mötet med polisens utredare under rättsprocessen. Att IGOR:s socialsekreterare arbetar på plats i socialtjänstens lokaler beskrivs öka tillgängligheten. Samma socialsekreterare uppger även att IGOR ger en snabbare ingång till polismyndigheten för både handläggarna på RVT och för klienterna:

Att jag vet vilka de här är. Du kommer inte behöva ringa en växel och komma i kontakt med någon som skickar dig vidare till någon okänd person. Utan man kan säga så här att de här personerna är duktiga på det här, de är vana vid det här, vi träffar dem regelbundet och de kan komma och träffa dig och snacka lite. Det känns väldigt bra att kunna göra så i vår roll. SOC6

Kontakten med polismyndigheten innan IGOR fanns beskrivs som tidskrävande och socialsekreterarna säger att det har varit svårt att få den typ av kontakt som har behövts. Genom samverkan så minskar även den tid som RVT:s socialsekreterare lägger ner på att försöka få tag i rätt person och få ut information från polisen. Den personkännedom som följer av projektet är också till nytta för behandlarna vid RVCI. Tidigare har man varit hänvisad till att ringa 114 14, berättar behandlarna i intervjun. Det är lättare att ta kontakt med en polis om man vet vem den är. En socialsekreterare på RVT beskriver att polismyndigheten har känts långt borta tidigare och en annan socialsekreterare lyfter signalvärdet i samverkan mellan socialtjänst och polis inom området våld i nära relation:

Jag tänker att det också att det är en fördel att det sänder rätt signaler att IGOR faktiskt finns. Jag har ju jobbat med det här i några år och man har blivit helt tokig på hur kan det vara så att vi sitter på...i min tidigare kommun satt jag i en lokal och de satt i en annan lokal på andra sidan stationen, men ibland var det ju som att det var helt olika världar. Det är bara fel, alltså som samhälle ska vi ju kunna möta upp personer. Det kan ju vara personer som kommer till oss och har varit utsatta för fruktansvärda övergrepp dagen innan och har skador och allt möjligt och att då bara hänvisa dem till polisen känns ju inte riktigt rätt. Så det sänder en väldigt bra signal att vi säger till personer att här jobbar vi ihop. Vi hjälper dig med det här, de hjälper dig med det här. Det är så det ska vara helt enkelt. SOC6

Även poliserna på IGV och BINR beskriver positiva aspekter av samverkan som en följd av IGOR. IGOR blir en uppföljande kontakt som möjliggör att de kan arbeta vidare i ärenden som inte uppfyller några direkta brottsrekvisit. Genom att poliserna vid IGV skriver underrättelseuppslag har IGOR:s poliser möjlighet att kartlägga och följa IGV:s iakttagelser. En av poliserna som intervjuats betonar fördelen med att IGOR kommer in i ett senare skede och inte är delaktiga i själva ingripandet. På så sätt fyller IGOR:s poliser en annan funktion än poliser inom IGV och kan bemöta personerna utifrån andra premisser. IGOR:s poliser beskrivs ha mer tid och en större flexibilitet att kunna anpassa mötet utifrån individens behov. IGOR är en åtgärd av flera inom polismyndighetens arbete med våld i nära relation och särskilt utsatta brottsoffer som har tillkommit under de senaste åren. Polis- och Åklagarmyndighetens metodstöd *Ett bästa arbets sätt* nämns som bidragande till förändrade åtgärder i samband med IGV:s initiala kontakt med målgruppen och IGOR-projektet blir ytterligare en positiv faktor:

Samtidigt som IGOR så finns ju det här Ett förbättrat arbets sätt som är nationellt och det har ju förändrat i grunden hur vi ska jobba med de här ärendena rent taktiskt kanske eller att man har en målbild. Men jag upplever att det blir som extra bra på grund av IGOR, att det finns här i huset. Att vi på Södermalm verkligen tar till oss mycket av det här när det finns någon som trycker på det. Alltså sådana här arbets sätt och olika metoder, de kommer ju i var tionde minut om man säger så för allting ska vi jobba med... butiksinsbrott så här ska vi jobba med, alltså sådana saker gör ju att man lägger lite mer på det. Och sedan tror jag också att vår ledning har ju satt den här typen som prioriterat område, det gör ju att det också blir mer. Det är som en samverkan. IGOR har en jättestor del i det, men också nationellt också regionalt, alltså det är någon sorts helhet. P3

Medarbetarna vid IGOR sammanställer och förmedlar information till poliserna vid IGV på dagliga möten. Vid mötena presenteras även information om specifika ”fokuspersoner” som utövat våld i nära relation inom lokalpolisområdet. Det är personer som poliserna vid IGV ska vara särskilt uppmärksamma på. Poliserna vid IGV uttrycker att arbetet med fokuspersoner är positivt i bemärkelsen att de får tillgång bakgrunds information vid en eventuell uttryckning. Poliserna vid IGV uppmanas också att kontinuerligt åka förbi adresser kopplade till fokuspersoner. Det är dock en arbetsuppgift som sällan hinns med enligt P4.

P4 jämför IGOR med andra specialinriktade grupper som är tillgängliga för ingripande poliser såsom hundförare, narkotika- eller trafikgruppen och påtalar hur ingripande poliser omöjliga

kan ha kunskap om allt. De behöver vara generalister, vilket gör det viktigt med en grupp som är specialiserad inom området våld i nära relation:

Vi är ju bara first responders, alltså vi är först på plats, det är ju det vi gör. Vi kan bryta det där, men vi kan ju aldrig följa upp. Jag kan inte se en nackdel med IGOR-gruppen. Framförallt att vi som jobbar på linjen också kan vända sig till någon som kan det. För det är vi väldigt duktiga på [inom] polisen. Vi är väldigt duktiga på att ha narkotikapoliser som har föreläsningar om narkotika, alla preparat och piketen kommer gärna ut och förevisar hur vi ska bryta en dörr, Ja. Då är expertisen det bästa vi har. Ja. Men kanske i de här områdena skulle jag väl säga att vi kanske inte har utnyttjat resursen. P4

I intervjuerna framkommer också andra aspekter av samverkan. Socialsekreterarna vid RVT tycker att IGOR ökar engagemanget hos socialsekreterarna och har bidragit till bättre samverkan på ledningsnivå och inom andra avdelningar på stadsdelsförvaltningen:

Det som är roligt också är att det känns som att det finns ett väldigt stort engagemang på hela enheten. Jag sitter med i en grupp med personer från varje grupp. Från missbruk och från socialpsykiatri och så. Att alla pratar väldigt mycket om IGOR och är väldigt intresserade av IGOR och det känns som det har spridit sig över hela enheten nu och att fler vill arbeta med dem och ser det också som en öppning för de har ju också klienter de sitter med som inte har kommit hela vägen till oss och då kan ju också IGOR vara något att locka med för att faktiskt vilja ha kontakten med oss. SOC5

Engagemang och kompetens

I samtliga intervjuer beskrivs poliserna och socialsekreterarna vid IGOR som både kompetenta och engagerade. Intervjupersonerna vid IGV beskriver hur IGOR bidrar med en expertis på lokalnivå genom att finnas tillgängliga för generella frågor, men även genom att de utbildar om våld i nära relation. I intervjuerna med behandlarna på RVCi beskrivs stödet från IGOR:s socialsekreterare och poliser som någonting utöver det som andra klienter får. Bemötande och kompetens lyfts fram som framgångsfaktorer. Ett exempel finns i citatet nedan där behandlaren vid RVCi beskriver betydelsen av hur polisen från IGOR har agerat i relation till klienterna:

Jag har haft (polisens namn) med i möte med klienter. Han peppar, han lugnar, han förstår, han lyssnar. Och det är inte alla som har den positiva erfarenheten av polis. SOC1

Samma behandlare lyfter också fram att poliserna håller vad de lovar och att den kunskap om våld i nära relation som finns inom IGOR är viktig för hur de våldsutsatta kvinnorna blir bemötta. IGOR:s poliser beskrivs av poliserna vid IGV som engagerade och tillgängliga. Polisen i citatet nedan belyser vikten av att IGOR befinner sig organisatoriskt på lokalpolisområdet för att förstå och kunna hantera ärenden utifrån den lokala problembilden och kulturen, men också för att kunna vara lättillgängliga:

Det fungerar inte att säga så här 'nu har vi IGOR i City och vi sätter dem på Kungsholmen och anställer 20 poliser så kommer världens vändas och det blir choklad och ballonger'. Det kommer inte ske. Utan du måste ha en IGOR som är på varje LPO för att kunna sin problematik. Precis som det är för oss poliser som jobbar ute på linjen. Vi är inte experter i Rinkeby centrum. För vi är aldrig där. Vi är experter på att jobba i City. Precis så blir det också där. P4

Den flexibilitet som finns hos poliserna vid IGOR skapar möjlighet att informera om rättsprocessen under mer avslappnade former. Tillgängligheten och möjligheten att ge praktiskt stöd ökar tryggheten för klienterna, säger socialsekreterarna i intervjuerna. Speciellt polisernas möjlighet att skjutsa klienter hem för att hämta saker eller husdjur eller till skyddat boende beskrivs som värdefullt då det är något som RVT:s socialsekreterare inte kan göra. Det är viktigt eftersom våldsutsatta kvinnor annars riskerar att tacka nej till skyddat boende:

Det är så det har sett ut tidigare. Och när det då har varit exempelvis en kattunge där hemma då har de ju gått hem. Alltså de lämnar ju inte då. Så att det känns ju helt rätt att man som våldsutsatt och som blivit utsatt för brott, att man inte ska behöva bli lämnad i det. SOC6

Våldsutsatta kvinnor som behöver skydd, men som tackar nej på grund av att de inte kan få hjälp med husdjur eller att hämta saker i bostaden skapar en stress för socialsekreterarna och de uppskattar därför de nya möjligheter som IGOR har bidragit till. Poliserna vid BINR beskriver det på liknande sätt. IGOR:s poliser har en avlastande funktion och deras möjlighet att ge praktiskt stöd beskrivs som något som utredarna själva inte har tid med:

Ja, men jag tror att i de delar som IGOR ändå har varit inne på, det vet jag att de har skjutsat målsägande till RMV (Riksmedicinalverket, vår anm.) till exempel. Att de har funnits som ett stöd. Det finns ju inte tid på samma sätt för våra utredare att sitta där. De har haft otrolig tid och tålmod. Tålmod, det har ju utredarna också. Tiden, det tror jag många målsägande behöver och att de kan känna att det är skönt att ha någon med sig. Men å ena sidan så kanske de har ett målsägandebiträde också som ska ha den funktionen och stötta och peppa. P13

Ett annat exempel på hur projektet bidrar till bättre stöd för individerna illustreras i citatet nedan där en av behandlarna från RVC berättar att de klienter som kommer via IGOR skiljer sig från andra klienter. Klienter som har fått stöd från IGOR har ett mer omfattande stöd runt omkring sig, vilket gör skillnad:

Det som skiljer lite då, tänker jag, för flera utav de kvinnor som jag har haft [från] IGOR, de har ju upplevt sig så hållna. De har inte bara behandlaren här, utan de har väldigt aktiva socialsekreterare och sedan så har de också stöttande poliser. Inte bara när det gäller förhören, utan som ställer upp och skjutsar och kommer förbi och kollar läget. Jag har blivit oerhört imponerad av det stöd som har byggts upp runt omkring. SOC3

Det arbete som socialsekreterarna vid IGOR gör beskrivs som positivt, där socialsekreterarna både kan ge stöd och motivera under själva förundersökningen och stötta målsägande eller misstänkt när det kommer till annan problematik som missbruk eller boende. Det skapar en trygghet för poliserna eftersom de vet att personerna får ett fortsatt stöd även när de som poliser släpper ärendet:

Men det är ju också den känslan att... ja men när vi är klara med vårt ärende då släpper vi alla parter. Ja, ja lycka till i livet typ, nu väntar den stora rättegången. Det betyder ju inte att det kommer kännas bättre för målsägande som ska gå igenom det en gång till när hon ska prata om det i rätten. Personligen känns det ju skönare. Där finns det ju en öppning med uppföljning hos soc. där de kan få samtalsstöd och guidning i hur de ska börja bygga upp sig själva. P9

Viktigt med rollfördelning

När socialsekreterarna på RVT beskriver sin arbetssituation framträder en bild av ett ständigt behov av mer tid och möjlighet att reflektera och mer samarbete med behandlarna på RVC. Det behövs ett ökat fokus på uppsökande arbete och mer möjlighet till flexibilitet. Givet denna situation kan IGOR:s socialsekreterare ha en avlastande funktion genom att de håller kvar ärenden de har börjat arbeta med, istället för att överlämna dem till RVT. Det finns dock en tveksamhet kring detta. Intervjupersonerna talar snarare om vikten av att IGOR:s socialsekreterare *inte* arbetar med deras ärenden. Det är bättre om de fokuserar på sitt uppdrag inom IGOR och att resurser istället tillförs för att förstärka bemanningen på RVT:

Jag tycker snarare att önskemålet skulle vara att de bara kan fokusera på IGOR och att vi har möjligheten att ta allting direkt. Så snarare att vi blir en till då (...) för de ska ju jobba renodlat IGOR vilket de gör men ibland behöver de täcka upp lite för oss så att min önskan är att de inte ska behöva göra det. SOC5

Rollfördelning kommer också upp i intervjuerna med poliserna. En aspekt handlar om själva syftet med projektet där det för vissa av poliserna är svårt att se funktionen med IGOR:s poliser. Så här uttrycker en av poliserna det:

Alltså, jag vet fasen om de har något syfte egentligen. Deras syfte tänker jag är väl att få in att det finns en socialtjänst snabbt som kan kopplas in om parterna är i behov av det. Att de ska gå i terapisaftal eller att man behöver ekonomiskt bistånd. Att man kan få den informationen och slussas in snabbt. Men annars vet jag inte riktigt så här... själva poliserna i IGOR... vad deras syfte är. De jobbar inte med skydd. De ska inte jobba med säkerhetssamtal egentligen för det är BOPS. Då vet jag inte riktigt vad syftet är kvar för deras roll. P10

En annan karaktär av synpunkter handlar om att IGOR-polisernas kontakt med målsägande kan påverka förundersökningen negativt. En av poliserna beskriver fall där målsäganden inte vet vem inom polisen hon har pratat med och därför tror att hon har gett information till förundersökningen när hon har pratat med polis från IGOR. Även att IGOR-poliserna pratar för mycket med målsäganden lyfts som ett problem:

Hon åkte till sina föräldrar och IGOR pratade så många gånger med henne så hon var ju helt slut när vi väl behövde ha ett målsägandeförhör för då hade IGOR haft så många samtal. Och så sa hon jag har redan berättat för de där på IGOR vad som hade hänt. Ja, fast det är inte intressant, det är för oss i ett förhör du ska lämna de här uppgifterna. Det här som berättas för IGOR kan inte lämnas, det kan inte användas i förundersökningen när det inte är ett riktigt förhör. Och det blir lite att de har tröttnat ut målsägande med de här samtalen innan vi väl kommer in och får ha ett ordentligt förhör. Och så har målsäganden sagt vid flera tillfällen att 'jag vet inte om jag har berättat allt för dig men jag har i alla fall berättat det för någon polis innan dig'. Och då är det IGOR. Ja men de uppgifterna har ju inte vi! Och det har också visat sig i rätten när man har varit på rättegångar att 'jag sa faktiskt det här till polisen'. Men inte i förhören uppenbarligen. Så det faller saker mellan stolarna. Så jag är inget fan av IGOR. Nu låter jag hård. P10

Polisen i citatet ovan diskuterar också stödet som socialsekreterarna vid IGOR ger till våldsutsatta kvinnor. Där upplevs inte samma negativa konsekvenser i termer av samtalströtthet eller förvirring kring vem man har pratat med inom polisen:

Ja, för då förstår parterna också nu är det inte polisen. Nu är det socialtjänsten. Att det blir tydligare för dem tror jag. Och de erbjuder hjälp utifrån socialtjänstlagen. Det blir tydligt att det är två skilda saker. P10

IGOR:s poliser kritiserar också för att skriva allt för många anmälningar, vilket uppfattas av intervjupersonerna som ett sätt att "lyfta" projektet. Hur IGOR gör sina bedömningar, vilka ärenden som ska arbetas med och inte samt vilka fokuspersoner som väljs ut beskriver P10, P11 och P12 till viss del som problematiska. P11 anser att IGOR väljer lättare ärenden framför svårare för att bättra på siffrorna och lyfta projektet:

Jag tycker att jag ändå kan ha sett lite att man vill ju lyfta fram lite för att lyfta fram att så här mycket gör vi och titta vad många vi har pratat med och då är det lättare och plocka de poängen på vissa människor. P11

Utmaningar

Några intervjupersoner har lyft saker de ser som utmaningar i samarbetet med IGOR. En utmaning är arbetstiden som kontakten med IGOR tar för socialsekreterarna vid RVT. Ett exempel är socialsekreteraren i citatet nedan som beskriver att det finns ärenden där kontakt med IGOR borde etableras, men där det inte har varit möjligt på grund av arbetsbelastningen:

Jag kan säga helt ärligt att här och nu som min arbetssituation så har jag inte det. Jag har ärenden som jag sitter och tänker att jag behöver verkligen koppla ihop dem, men jag har inte tid. SOC6

Som statistiken i kapitel 5 visar har projektet inte inneburit någon dramatisk ökning av inflödet av ärenden till RVCI, men det finns en viss oro för vad som skulle hända om det förändrades. SOC2 säger att det skulle påverka arbetssituationen på RVCI. Kontaktytan mellan RVCI och IGOR

beskrivs som i behov av utveckling både i de professionella relationerna och när det kommer till att motivera våldsutövare att komma till RVCi snabbare:

Jag tänker just på det där hur vi ska kunna fånga upp våldsutövare. Att släpa på det. Kontakten mellan IGOR och oss så... den kan bli bättre tror jag. Utifrån alla de kvinnor som vi får via IGOR finns det ju alltid en våldsutövare. Sedan kan det ju vara så att våldsutövaren inte bor på Södermalm utan det kan vara en våldsutövare från en annan stadsdel och då funkar ju inte IGOR. Men jag tänker ändå att vi skulle kunna göra någonting åt att kunna få hit männen på ett första besök. SOC3

En av poliserna vid IGV (P13) beskriver att kommunikationen mellan BINR och IGOR har fallit mellan stolarna den senaste tiden då en tidigare gruppchef nyligen har slutat. Det finns ett behov av utvecklad kommunikation på ledningsnivå. Samma polis lyfter även ett behov av utökad samarbete med BINR. Utredarna vid BINR efterfrågar en utökad samverkan med projektet och anser att det skulle vara positivt om projekt IGOR satt hos dem. Den geografiska avgränsningen till Södermalm som finns i projektet och begränsningen i att enbart arbeta med kvinnor som utsatts för våld och manliga förövare ses som ett hinder och poliserna vid BINR önskar en breddning av projektet. Poliserna P11 och P12 från BINR uttrycker att det finns ett tomrum efter omorganiseringen av BOPS, där det nu inte längre finns lokala brottsoffersamordnare som kan hålla säkerhetssamtal. I synnerhet när det gäller mer vanligt förekommande brott som exempelvis ofredande finns det ingen som tagit över BOPS tidigare funktion. Stödet för målsägande i ärenden med hög risk fungerar dock bättre. Intervjupersonerna betonar vikten av att förundersökningen bedrivs objektivt, vilket de menar hindrar dem själva från att ge stöd till den våldsutsatta kvinnan. Samtidigt uttrycker P6 att det finns ett behov av att polismyndigheten gör mer i ärenden som handlar om brott i nära relation som ligger utanför själva förundersökningsarbetet:

De har ett stort behov av ett socialt stöd på nåt sätt som vi inte kan göra eller vi ska inte göra det utifrån att vi är förundersökningsbundna, men jag tycker att polisen som organisation bör ha en sådan funktion för att underlätta förundersökningen. Så att det blir dels som en upprättelse för målsägande, men också i att det ska bli så bra förundersökningar som möjligt. Vi ska få in den informationen som vi söker eller som vi behöver, men det som IGOR försöker fylla i så klart. P6

En annan utmaning är sekretess, som av socialsekreterarna på RVT beskrivs som en svårighet i med samarbetet med poliserna vid IGOR. Det finns en osäkerhet kring vad socialsekreterarna kan säga och inte säga till IGOR:s poliser:

Man blir ju såklart lite orolig när man ska prata med poliserna om man inte har samtycke... alltså om man ska dra det avidentifierat för då gäller det att de ändå inte räknar ut. Då håller man ju ändå tungan rätt i mun, men med socialsekreterarna känner man ju att man kan prata fritt. SOC6

Socialtjänsten har tagit fram en blankett för medgivande till att sekretessen kan brytas mellan socialsekreterare och IGOR:s poliser. Blanketten har utvecklats under projektets gång och beskrivs av intervjupersonerna som ett stöd som underlättar att hantera sekretessen gentemot polismyndigheten. En intervjuperson efterfrågar mer information från polisen om exempelvis misstänkta våldsutövares brottsregister och en annan socialsekreterare tar upp att polisen kan ha information om att en misstänkt våldsutövare är häktad. Om socialsekreterarna eller klienten inte är medvetna om detta kan det till exempel innebära en onödig placering av den våldsutsatta kvinnan på skyddat boende.

Under flera av intervjuerna kom frågan om attityden inom polismyndigheten kring våld i nära relation upp. Intervjupersonerna pratar om nya möjligheter att genomföra inledande åtgärder i och med ny teknik som ger IGV andra förutsättningar samtidigt som fokus på misstänkta våldsutövare har ökat. En av poliserna vid IGV (P5) säger att det har skett en positiv attitydförändring där inställningen till att ärenden om våld i nära relation inte längre är så negativ. Fler har mer inställningen att det ska göras ett bra jobb även i dessa ärenden nu. Utifrån ett

samhällsansvar och polisens uppdrag att arbeta med våld i nära relation beskrivs IGOR som en lösning.

Det går ju bra att säga att någonting är prioriterat, men då får man också lägga tiden och resursen och göra någonting. Det finns narkotikarotet, vi tar ansvar för allting, men det här finns till och med ett regeringsuppdrag att vi ska minska på då måste det finnas någon måste äga frågan och någon måste jobba med det och då är ju IGOR alldeles utmärkt än att sätta det på någon som redan har massa uppgifter. P3

Dock lyfter P5 en frustration kring Åklagarmyndighetens hantering av relationsvåldsärenden och säger att han upplever att trots att de på plats upplever det som att målsäganden har synliga skador och att IGV genomför alla initiala åtgärder korrekt läggs ärenden ner.

Även om flera intervjupersoner lyfter positiva förändringar inom myndigheten så beskrivs även att en negativ jargong finns kvar kopplat till brott i nära relation:

Förra veckan hade vi en sluta slå vecka där vi jobbade med det, där LPO fick sitta med juren och stan och jobba i våra ärenden och då började de med en introdag på måndagen där någon eller några kom dit och började med att räkna upp handen och fråga vad gör jag här? Varför ska jag sitta här? Och det känns ju fortfarande då som att man har... det är inget intresse kring de här ärendena, utan det är andra ärenden som man ska prioritera. P13

IGOR är idag inte tillgängliga dygnet runt och det lyfts som en utvecklingsmöjlighet. En jourtelefon nämns som ett konkret exempel. Det finns också en viss oro att projektet ska läggas ned och i citatet nedan finns en viss trötthet kring just tillfälliga projektverskamheter som kommer och går inom myndigheterna:

Jag hoppas att de får fortsätta. Eller att det blir permanent för det är väl typiskt myndigheten så hittar man på någonting så får man köra ett tag och sedan så försvinner det och sedan så hittar man på det igen om tre fyra år. Så jag hoppas att de får köra på och att det blir implementerat i myndigheten. P5

Sammanfattning

I det här kapitlet har vi redogjort för de samverkande myndigheternas syn på IGOR:s arbete och funktion. Den bild som framträder är att projektet innebär en form av samverkan som underlättar i det dagliga arbetet. Medarbetarna vid IGOR beskrivs som engagerade och kompetenta, vilket får positiva konsekvenser för både poliser, socialsekreterare och de klienter och brukare som verksamheten finns till för. Det finns vissa farhågor kring rollfördelningen och framförallt handlar det om en risk för samtalströtthet och rollsammanblandning när våldsutsatta kvinnor har samtal av olika karaktär och funktion med både poliser från IGOR och utredande poliser. Förutom risken för rollsammanblandning lyfts utmaningar kring sekretess, intern kommunikation och negativ attityd till arbete mot mäns våld mot kvinnor inom polismyndigheten.

Kapitel 8. Att få hjälp av IGOR – brukares erfarenheter

Inledning

Under utvärderingen har åtta intervjuer gjorts med personer som har haft kontakt med IGOR: tre misstänkta våldsutövande män och fem våldsutsatta kvinnor. I och med att det är så pass få personer som har ställt upp på intervjuer bör resultaten av dessa tolkas med försiktighet. De får utgöra illustrationer av hur brukare kan uppfatta stödet från IGOR, snarare än utsagor som representerar mönster eller gemensamma nämnare.

Kvinnornas erfarenheter

Det är fem kvinnor som har tackat ja till att medverka i intervjuer om IGOR.

KV1 är i 30-årsåldern och är småbarnsförälder. IGOR kontaktade henne via telefon och hon valde då att tacka nej till deras stöd. En tid senare upplevde hon att hon hade behov av stöd och hon tog då själv kontakt med projektet. Kontakten pågick under cirka två månaders tid. Hon har idag separerat från mannen.

KV2 är i 30-årsåldern och har inga egna barn. Hon kom i kontakt med polisen efter att själv ha ringt 112 då hennes sambo var självmordsbenägen. Hon beskriver händelsen som en engångsföreteelse på grund av psykisk ohälsa. Hon medverkade inte i polisutredningen och tog inte emot stöd från RVCi eller socialtjänsten. Kontakten med IGOR skedde över telefon.

KV3 är i 30-årsåldern, har inga barn och kom i kontakt med polisen efter att grannar hade ringt 112. Mannen greps på plats. Hon medverkade i polisutredningen och hade omfattande kontakt med både utredare och BOPS. Hon kom i kontakt med IGOR en längre tid efter händelsen då de kontaktade henne över telefon och senare besökte henne i hemmet. Kontakten med projektet ledde inte till fortsatt stöd.

KV4 är i övre medelåldern och har en vuxen dotter. Hon levde inte ihop med mannen som utsatte henne för våld och hon beskriver det fysiska våldet som en engångsföreteelse. Hon bor i en annan stadsdelsnämnd och föll därför utanför projektområdet. Det är oklart i vilket skede hon kom i kontakt med IGOR, men kontakten skedde över telefon. IGOR:s socialsekreterare förmedlade kontakt till RVC i hennes stadsdel.

KV5 är i övre medelåldern och har tre vuxna barn. Hon bodde inte tillsammans med mannen vid det aktuella tillfället, men de hade tidigare bott ihop och haft en relation under två år. Hon kom i kontakt med polisen genom att grannar ringde till 112 och polisen kom till hennes bostad. IGOR:s socialsekreterare kontaktade henne efter någon eller några

veckor och då hade hon blivit utsatt för ytterligare våld av mannen. Hon hade en omfattande kontakt med IGOR:s socialsekreterare och har även fått stöd från RVCi. Idag har hon och mannen ingen relation.

I intervjuerna framkommer att alla fem kvinnor hade en inledande kontakt med IGOR:s poliser som förmedlade kontakt till socialsekreterarna. Socialsekreterarna gav dem ytterligare information om möjligheter till stöd via RVCi och förmedlade kontakt till behandlarna på RVCi vid behov. I beskrivningen ovan framgår att hur kontakten med IGOR gick till har sett olika ut. KV1 fick information om IGOR vid ett tidigare tillfälle och valde själv att återuppta kontakten när hon kände ett behov av det. KV4 kommer inte ihåg när hon kontaktades av IGOR. KV2 och KV5 kontaktades i nära anslutning till händelsen, medan KV3 kontaktades ungefär ett år efter händelsen. För henne blev syftet med IGOR oklart och hon förstod inte vad de skulle kunna hjälpa henne med i och med att de kom i kontakt med henne så långt efter händelsen:

De kontaktade, informerade om att de existerar, om vi ska ses? Absolut. De kom till mitt hem, tre personer, berättade, oklart vad de egentligen gör. Eller vad syftet egentligen är. Jag tyckte det var konstigt eftersom det var så långt senare. En från socialen var med dem. Hon bekräftade att det inte finns mycket man kan göra. Hon frågade om jag ändå ville ha kontakt för att hon ändå ska berätta om det som finns. Absolut sa jag. Och hon förklarade att jag kan få hjälp med samtalskontakt. Jag hade redan påbörjat samtalskontakt. Ja. Det var det. KV3

KV2 berättar att hon först fick ett telefonsamtal i nära anslutning till händelsen. Polisen vid IGOR fortsatte sedan att höra av sig under en längre tid med jämna mellanrum:

Han ringde ganska ofta tror jag alltså eller han ringde... först ringde han en gång i hyfsad nära anslutning till att det här hade hänt. Om det var max en vecka eller inte mer och sen så ringde han efter någon månad också och sen så någon månad till. Och det var så pass lång tid att jag började reagera. 'Vad fan (polisens namn) ringer du igen?' Så att det verkligen var över tid. KV2

Telefonsamtalen blev en påminnelse om våldet, vilket hon beskriver har påverkat henne negativt. Hon betonar dock att hon egentligen inte tycker att det är dåligt från IGOR:s sida att de ringer, men att hon själv har svårt att hantera att bli påmind om våldet.

Hur länge kontakten med projektet pågick varierade från några enstaka samtal (KV3 och KV4) till över ett år (KV5). KV4 säger att hon gärna hade återupptagit kontakten med IGOR, men hon lyckades inte hitta några kontaktuppgifter. KV1 hade kontakt med IGOR under cirka en månad. Bemötandet från IGOR:s socialsekreterare och poliser beskrivs som bra och KV5 tycker att polis och socialsekreterare har kompletterat varandra i kontakten:

De har verkligen varit som ett kugghjul och kompletterat varandra. Och inte forcerat någonting utan verkligen varit inklämmande. KV5

I intervjun med KV3 framkommer att hon är kritisk till själva brottsutredningen av hennes ärende, men bemötandet från poliserna vid IGOR har hon uppfattat som mycket bra. De har varit flexibla och till exempel kunnat anpassa hur de ska ha kontakt och var de ska ses utifrån hennes önskemål. Hon säger att de har varit förstående, empatiska och att hon uppfattat att de har kunskap om och erfarenhet av våld i nära relation:

De var fantastiska. De var jättebra. Harmoniska, förstående, empatiska och väldigt ärliga, tydliga. Där de inte kunde känna igen sig var de tydliga "det här måste vara jättehemskt, jag kan inte ens föreställa mig". Jag tyckte de var helt fina i sina bemötanden så det var jättebra. (...) Jag vet inte om det är för att de har erfarenhet av våld i nära relation i yrket eller privat, men det kändes som att de hade lite erfarenhet i alla fall. KV3

KV1 och KV2 lyfter att de blev bemötta på ett sätt som fick dem att känna att de hade kontroll över kontakten och vad den skulle leda till:

Och det är det jag har känt har varit som bäst. Att jag har fått bestämma. Det är ingen som säger till mig att jag måste gå, det här är livsfarligt, spring för livet. För då blir det ju att man... då lyssnar man helt

plötsligt inte. För då känns det ju som att jag ändå inte får bekräftelse på vad jag säger, utan jag blir bara tillsagd vad jag ska göra. KV1

Jag vill äga den här processen, jag vill inte att saker ska gå vidare över huvudet på mig, för att jag tycker konsekvenserna av det blir bara mycket värre. Och det tycker jag de var jätteinförstådda med och verkligen... de har jättebra bemötande, jättebra. Lät mig resonera på mitt sätt. Även om de kanske inte håller med mig så var det inte något överförmynderi utan det var respekt för min ståndpunkt. KV2

Kvinnornas behov av stöd samt upplevelse av att vara utsatt för våld skiljer sig åt både i samband med att våldsutsattheten uppdagats och i ett längre perspektiv. Exempelvis beskriver KV4 hur hon inte var redo att ta emot stöd i nära anslutning till händelsen:

(...) då ville jag bara bort från det. Och inte hålla på och älta. Men sen nu så här efteråt när det har gått lång tid då är det ju mer och mer saker som jag märker... jäklar det här skulle jag behövt... Ja. Det gick för snabbt. Jag har landat mer och mer nu efteråt och därför tycker jag det var bra att de tog kontakt nu. För när jag har funderat på det efteråt och gjort andra saker så känner jag att jag hade behövt någonting mer. KV4

KV3, som uttrycker ett stort missnöje med hur polisen hanterade situationen, hade önskat åtgärder redan i det akuta skedet:

Det som är faktisk hjälp, det är ju att en polis hade satt mig i bilen och kört mig till en våldtäktsmottagning till exempelvis. Det är konkret aktiv hjälp. Sen om det åligger polisen eller socialen det vet inte jag. Men någon åligger det. Och då kör man ett brottsoffer till ett sjukhus och så får sjukvården göra sitt. Men man kan inte ålägga allt ansvar på det offret. KV3

KV3:s och KV4:s inledande upplevelse av polisens bemötande samt våldets karaktär skiljer sig åt, vilket kan ha påverkat deras behov av stöd. Trots att KV4 var nöjd med polisens inledande bemötande beskriver hon en brist på information i samband med rättsprocessen och att hon idag fortfarande inte vet vad som hände med utredningen. KV3, som har en negativ upplevelse av polisens bemötande, beskriver bland annat att inledande förundersökningsåtgärder inte genomfördes, att hon kände sig ifrågasatt i förhör och att polisens stödinsatser var otillräckliga. KV5 hade en helt annan upplevelse av polisens bemötande och beskriver mötet med polisen som något av en vändpunkt:

Och de satte sig ner med mig och var jättelugna och ställde bra frågor och de var verkligen... och allting bara rann ur mig då. Det var droppen på något vis. Ja. KV5

KV4 uttrycker ett behov av att träffa personer som har varit i en liknande situation som henne, det vill säga kvinnor som inte levt ihop med mannen och där våldet var en engångshändelse. Även KV2 beskriver våldshändelsen som en engångsföreteelse och lyfter hur viktigt det är att professionella i mötet inte generaliserar och tillskriver situationen mer än vad den är.

Våldet har präglat kvinnornas liv utifrån flera aspekter och fått långtgående konsekvenser. För KV3, KV4 och KV5 har våldet de har utsatts för fått konsekvenser som känslor av otrygghet, begränsat livsutrymme och psykisk ohälsa. För KV3 innebär det bland annat en misstänksamhet mot människor och myndigheter samt en ihållande rädsla:

De säger att det blir bättre, men än så länge är det inte det. Jag gör en CIA-kontroll på allt och alla. Varje arbete jag kommer, ja varje arbetsplats jag kommer till kollar jag upp vad alla vad heter, kollar upp dem på nätet, kollar om de har Flashbacktråd. Jag är skeptisk till allt, rädd för allt, rädd för människor. KV3

KV4 berättar att hon inte längre vågar röra sig på platser på samma sätt som tidigare i rädsla för att möta mannen. KV5, som har fått stöd av såväl RVCi som IGOR:s socialsekreterare, beskriver att våldsutsattheten har gett psykiska men och att hon idag är tröttare:

Jag är ju skadad. Så är det ju. Jag har bott i stan i 34 år (...) men jag orkar inte med alla intryck längre i stan. Jag har blivit trött av allt som har hänt. Så jag ska byta min lägenhet till (plats) för att få lugn. Det är ju en konsekvens av det och det har varit en process, men det känns jätteskönt för att jag ska kunna bara läka. KV5

Det är bara en av kvinnorna som har tagit emot stöd från socialtjänsten. Övriga har hittat andra vägar för att komma vidare. KV1 tog emot stöd från IGOR och var mycket nöjd med det, men i och med att mannen som utsatte henne för våld häktades av andra orsaker kunde hon hantera situationen själv. Trots det så beskriver hon kontakten med IGOR som betydelsefull:

Man får ett annat perspektiv när jag pratade med dem och att det faktiskt finns hjälp. För jag var ju rädd för att också gå hundra procent. Det var där som skon klämde och sen känslan av vill jag verkligen gå? Hur allvarligt ser jag på vår relation? (...) Så det betydde jättemycket. Det gjorde ju att jag vågade ta kontrollen tillbaka över mitt liv och få bekräftat att jag faktiskt är värdefull och det jag har byggt upp är mitt och inte hans. KV1

KV2 säger att hon valde att inte ta emot stöd då stödet skulle innebära att socialtjänsten skulle föra journalanteckningar om henne. KV3 löste situationen själv genom att flytta in hos en vän tillfälligt. Hon erbjuds stöd och skydd av BOPS och socialtjänsten, men tackade nej på grund av de inskränkningar som stödet skulle innebära:

Den här kontakten [BOPS, vår anm.], hon hörde av sig och sa att det finns möjlighet till skyddat boende, men då får jag inte ta med mig telefon, jag får inte ha med mig någon elektronik, jag får inte ha dator, jag får inte ha telefon eller dyligt. Och då frågade jag mig hur kan jag då vara säker om mitt liv? Hur kan jag vara säker på att ingen hittar mig? Hur kan jag vara säker på att jag inte är i fara? Och då sa hon ja att det finns ju ingen garanti och hon förklarade hur skyddat boende fungerar. Då sa jag så länge det inte finns några vakter runt omkring som kan skydda mig så åligger ju det ansvaret mig och utan en telefon eller en dator så kan jag omöjligt hålla koll på förövaren så jag vet inte hur jag ska skydda mig riktigt. Samtidigt som jag är [yrkestitel] och jobbar och fick då möjligheten att kunna jobba digitalt, men då fick jag inte jag göra det om jag var på ett skyddat boende. KV3

KV5 har fått omfattande stöd av IGOR:s socialsekreterare och även beviljats samtalsstöd från RVCI. Hon beskriver hur hon inte hade kunnat lämna mannen utan dessa stödinsatser:

Det har verkligen hjälpt mig... jag hade ju aldrig, jag hade ju varit kvar med honom om jag inte hade fått den här kontakten. Så är det ju. Jag hade varit totalisolerad förmodligen. Det har varit så himla bra och jag har lärt mig så mycket om mig själv. Det tog ungefär en halvtimme, tio minuter kanske innan [socialsekreterarens namn] hade fattat vem jag var och hur... hon är ju handplockad till det där så att det är ju inte så konstigt så de har ju varit så bra. Faktiskt. KV5

Männens erfarenheter

Det här tre män som har valt att ställa upp på intervjuer om projekt IGOR.

MN1 är i övre medelåldern och har vuxna barn. Han dömdes för våld gentemot sin fru och fick i samband med domen behandling för alkoholmissbruk. Han har genomgått frivårdens program för våld i nära relation. MN1 och hans fru lever fortsatt tillsammans och han förnekar att han använt sig av våld mot henne. Han blev kontaktad av IGOR via telefon, men kontakten ledde inte till någon ytterligare åtgärd från IGOR:s sida.

MN2 är i medelåldern och har två yngre barn. Han fick besök av polisen efter att grannar hade ringt 112. Han uppger att det var på grund av hög ljudvolym från en barnfilm och att våld inte förekommer i hemmet. Han hade sedan en kortare kontakt med IGOR över telefon.

MN3 är i pensionsåldern och har vuxna barn. Han träffade IGOR:s poliser vid ett hembesök då hans fru uppgett att han hade utsatt henne för våld. De har nu separerat och polisutredningen har lagts ned. Han har tagit emot stödsamtal från RVCI, men upplevde sig inte hjälpt av kontakten.

Som framgår av beskrivningen ovan anser varken MN1 eller MN2 att de har utövat våld och inte heller MN3 anser att han har utövat våld, även om han har fått stödsamtal från RVCI. Deras kontakt med IGOR har varit mycket begränsad och ingen av dem har egentligen så mycket att säga om projektets betydelse. MN1 har svårt att skilja på vilka poliskontakter som hör till IGOR. Han berättar att han blev kontaktad efter att han hade blivit dömd med ett erbjudande om stöd via socialtjänsten:

Det var via telefon efter min dom. Sen om det var IGOR det vet jag inte. Men polisen har ju ringt mig och erbjudit om jag behövde ha någon hjälp utifrån socialen men jag har ju... jag vet inte om jag har avböjt, men jag går ju hos frivården och jag får behandling för min alkoholavvänjning. Så att mer kontakt med polisen än frivården det har jag inte haft. MN1

Både MN2 och MN3 upplevde kontakten med IGOR som positiv och bemötandet som bra. MN2 beskriver hur kontakten gjorde att han fick en bättre bild av polisen:

Jag har ju inte haft så mycket kontakt med polisen egentligen eller socialtjänsten alls men jag fick en mycket bättre, positivare bild, mer en mänsklig bild av polisverksamheten hur de är ju ändå... ja, men jag tänker mig så här att eller jag hade ju en bild att polisen är väldigt mycket ute på fält och det är där händelserna eller det man läser i tidningarna i princip och det är ett slitigt och hårt arbete och där man måste hantera konflikter. Men den sidan hade jag ingen aning om att den fanns och det känns lite hoppfullt för samhället i stort och mänskligheten. MN2

MN3 kom i kontakt med IGOR vid ett hembesök. MN3 beskriver bemötandet som ”proffsigt”:

Jag pratade ju med en ganska ung kille, men han var väldigt proffsig måste jag säga och det var inga sådana här vad säger man dömande eller någonting utan han sa i stort sett ”berätta du vad som hände” sa han. De var väldigt proffsiga i sin utövning (...) De förklarade ju det här att det här har ju blivit ett problem och så förklarade de hur man kunde få hjälp med att vad man kunde göra och den biten så de var säkert i lägenheten i en... de var väl där i en timme. MN3

MN1 är något mer kritisk. Han säger att han hade önskat en möjlighet att ge sin bild av vad som hänt och förklara:

Jag hade ju gärna velat förklarat hur det låg till med själva situationen men det är ingen som har frågat någonting om det, om vad jag har gjort om, händelsen eller något sådant då va. Om jag är en våldsbenägen person och som jag inte är då. Ja. MN1

Sammanfattning

I det här kapitlet har vi redogjort för de åtta intervjuer som har gjorts med män och kvinnor som har haft kontakt med IGOR. Det är svårt att dra några slutsatser baserat på dessa intervjuer. De har överlag haft ganska begränsad kontakt med projektet och i vissa fall svårt att skilja på vilka poliser som hört till projektet och vilka som arbetat med till exempel brottsutredningen. Ingen av männen anser att de har utövat våld, vilket förstås blir en utmaning när det kommer till att motivera till stöd och behandling för att någon ska förändra sitt beteende. Såväl socialsekreterare som poliser i projektet beskrivs i positiva ordalag, vilket också inkluderar två av männens upplevelser. De våldsutsatta kvinnornas våldsutsatthet och deras behov av stöd ser olika ut och därmed varierar också upplevelserna av IGOR:s betydelse.

Kapitel 9. Slutsatser och diskussion

Syftet med den utvärdering som presenteras i den här rapporten har varit att undersöka hur IGOR bidrar till att informera om och motivera till stödinsatser för våldsutsatta och våldsutövare samt att dokumentera hur samverkan mellan polis och socialtjänst fungerar i praktiken.

Utvärderingen ska besvara tre frågeställningar:

1. Hur arbetar poliser och socialsekreterare inom IGOR för att i samverkan informera om och motivera till stöd vad gäller våldsutövare och våldsutsatta?
2. Bidrar IGOR till förbättrade möjligheter att informera om och motivera till stöd för våldsutövare och/eller våldsutsatta? På vilket sätt?
3. Vilka hinder och/eller framgångsfaktorer kan identifieras?

I det här avslutande kapitlet sammanfattas våra slutsatser i relation till utvärderingens syfte och frågeställningar. Vi har i kapitel 5 och 6 beskrivit hur poliserna och socialsekreterarna vid IGOR beskriver sitt arbete och verksamhetens syfte. I kapitel 7 har vi beskrivit hur samverkande kollegor inom socialtjänsten och polismyndigheten ser på projektets syfte och funktion. Avslutningsvis har vi i kapitel 8 kompletterat de professionellas beskrivningar med erfarenheter från ett par av de brukare som har varit aktuella i projektet. Utvärderingen visar att den samverkan som IGOR innebär bidrar till utökade och till viss del nya möjligheter att informera och motivera. Poliserna vid IGOR får en friare roll i relation till både våldsutsatta kvinnor och våldsutövande män, vilket gör att de har möjlighet att ha längre och mer återkommande kontakter och där de också kan prata om sådant som exempelvis brottsutredande poliser inte gör. De har inom ramen för projektet en möjlighet att arbeta i ärenden där det inte pågår en förundersökning, vilket är en viktig aspekt. Socialsekreterarna möter våldsutövare bland annat i samband med arresteramtal, vilket lyfts fram som en värdefull möjlighet för att kunna ge information och motivera till stöd. Motiverande samtal inför behandling har i andra studier ökat sannolikheten att deltagare fullföljer behandlingsprogram och särskilt gäller detta motvilliga personer (Scott m fl., 2011, se också Crane & Eckhardt, 2013). I vilken utsträckning poliserna och socialsekreterarna använder MI som metod är utifrån utvärderingens empiriska material svårt att avgöra. Socialsekreterarna har längre utbildning i MI och också erfarenhet av att arbeta med MI sedan tidigare. Poliserna har fått ta del av en kortare utbildning och i intervjuerna talas snarare om en ”MI-anda”.

Vad gäller våldsutsatta kvinnor innebar IGOR åtminstone under projektets inledande period en ny möjlighet att i samband med polisens hembesök också kunna erbjuda ett direkt stöd från socialsekreterarna om den våldsutsatta kvinnan gav sitt samtycke. Utifrån den tidigare forskning som finns är snabb återkoppling i nära anslutning till våldshändelsen en framgångsfaktor för att öka sannolikheten att den våldsutsatta kvinnan söker stöd (Peterson m fl., 2022, Brännvall & Ekström, 2022). Det förefaller därför vara angeläget att IGOR får klarhet i vilken möjlighet de har att arbeta utifrån projektets ursprungliga idé. Förutsatt att man säkerställer att den våldsutsatta kvinnan har förstått vilka olika alternativ som finns för att få kontakt med socialtjänsten och att hon ger ett reellt samtycke så bör hon kunna ges möjlighet att tacka ja till att socialtjänsten gör hembesök vid den tidpunkt hon själv väljer, inkluderat ett hembesök i nära anslutning till erbjudandet.

Sekretess är ett tema som har kommit upp i flera av intervjuerna. Socialsekreterarna och poliserna i projektet beskriver att de successivt har etablerat ett fungerande arbetssätt för att kunna arbeta tillsammans utan att bryta sekretessen. Av statistiken som IGOR för fram kommer att man tillfrågar brukarna om samtycke och att man i många fall får det. Socialsekreterarna lyfter dock fram att det skulle underlätta om de kunde få ta del av ett utökad underlag för att genomföra riskbedömningar. Information om våldsutövaren är frihetsberövad är också viktig för att socialsekreterarna ska kunna trygga den våldsutsatta kvinnans säkerhet. I flera av de internationella projekt vi redogjort för i kapitel 3 är just informationsdelning en central aspekt för att nå framgång i ärenden som handlar om våld i nära relation (Van der Meiden et. al., 2017; Robinson & Clancey, 2020)

I kapitel 5 har vi redovisat den statistik som IGOR själva för över de personer de har kontakt med. Statistiken visar att det är en stor variation i hur mycket kontakt man har med de våldsutsatta kvinnorna och misstänkta våldsutövarna. I vissa ärenden har man bara någon enstaka kontakt och i andra har man mycket omfattade kontakter under längre perioder. Det återspeglar de varierande behov som framförallt våldsutsatta kvinnor kan ha och betydelsen av att kunna anpassa arbetet utifrån individuella förutsättningar och behov. Interaktionerna är generellt sett fler vad gäller de våldsutsatta kvinnorna jämfört med de misstänkta våldsutövarna. Socialsekreterarna vid IGOR säger också att det är lättare att arbeta med de våldsutsatta kvinnorna.

25 procent av de våldsutsatta kvinnorna och åtta procent av de våldsutövande männen har aktualiserats på RVT. En kontakt med RVT kan innebära stödinsatser som exempelvis skyddat boende eller samtalsstöd. 16 procent av samtliga personer som aktualiserats på IGOR har påbörjat samtalsstöd vid RVC. Andelen bland våldsutsatta kvinnor är något högre än bland våldsutövande män. Sett i termer av resultat finns anledning att fundera på om det går att öka andelen som får stöd och hur det i sådana fall kan göras. Det bör påpekas att stöd via RVC inte är enda möjligheten för våldsutövande män och våldsutsatta kvinnor att få behandlande stödsamtal. Våldsutövande män kan få behandling via Kriminalvården eller organisationer som Manscentrum. Kvinnor kan få samtalsstöd via någon av de kvinnojourer som finns runt om i Stockholm. Kvinnor som är utsatta för allvarligt våld kan ha beviljats insats i form av skyddat boende och då ges stödsamtal och behandling ofta som en del av insatserna på det skyddade boendet. Medarbetarna vid IGOR pratar också om att de personer de möter kanske inte är redo för förändring just där och då, men att ett gott bemötande och information om vilket stöd som finns att få kan bidra till att personen söker stöd och hjälp senare. Det är en viktig poäng som också har stöd i forskning (se t ex Liang et. al., 2005).

Frågeställningarna för utvärderingen handlar om att ge information och motivera till stöd. Som beskrivits i kapitel 6 arbetar IGOR också med att själva ge stöd till framförallt våldsutsatta kvinnor. Det handlar ibland om att ärenden ”ligger kvar” hos socialsekreterarna vid IGOR för att de har haft mer utrymme än socialsekreterarna på RVT. Ibland handlar det om ett praktiskt stöd i form av att poliserna vid IGOR skjutsar till behandlingsmöten eller hjälper till när kvinnan behöver åka till bostaden för att hämta saker eller husdjur. Som framgår av utvärderingen är det här viktiga arbetsuppgifter som annars riskerar att falla mellan stolarna och inte bli utförda. Det går att se likheter med den tidigare verksamheten vid RVC Västerort såtillvida att man utvecklar ett stöd som handlar om både psykosocialt stöd och information om rättsprocessen (Ekström, 2012). IGOR kan ses som en vidareutveckling av RVC Västerort där rättsväsendet i form av IGOR:s poliser också arbetar med denna särskilda form av stöd och där det finns möjlighet till ett ännu mer praktiskt orienterat stödarbete.

IGOR:s medarbetare beskrivs i intervjuerna med de samverkande myndigheterna som engagerade och kompetenta. Den samverkan som projektet möjliggör sägs underlätta arbetet. Att

projektet finns beskrivs också ha positiv påverkan på attityder till mäns våld mot kvinnor hos medarbetare och chefer. I några av intervjuerna framkommer dock en viss kritik mot projektet som handlar om rollfördelning. Några av poliserna beskriver att de våldsutsatta kvinnorna kan ha svårt att hålla isär polisernas olika roller och funktion, vilket skapar förvirring, irritation och en sorts samtalsströtthet. I intervjuerna med brukarna finns liknande beskrivningar av att det är svårt att veta vem man pratar med och varför. Givet att de våldsutsatta kvinnorna kan befinna sig i stor kris i samband med en polisutredning eller ett uppbrott från en våldsam relation är det inte konstigt att de har svårt att hålla isär olika myndighetspersoner (se t ex Ekström, 2016 för liknande erfarenheter). Med det sagt är det dock centralt att de professionella gör sitt yttersta för att förklara vilka de är och i vilken roll de talar med kvinnan. Rollfördelningen mellan olika enheter inom polismyndigheten kan möjligtvis förtydligas och samordnas bättre för att undvika missförstånd och samarbetssvårigheter inom myndigheten.

Våra slutsatser efter att ha analyserat utvärderingens empiriska material kan sammanfattas i följande punkter:

- IGOR bidrar till förbättrad samverkan mellan socialtjänsten och polisen.
- IGOR bidrar till förbättrad möjlighet att informera om och motivera till stöd samt också till att i vissa fall bidra med stöd.
- IGOR förefaller skapa utrymme för ett individanpassat och flexibelt stöd riktat till våldsutsatta kvinnor.
- IGOR bidrar till att utveckla kunskapen om och attityder till mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation inom polismyndigheten.
- Det finns en viss risk för rollsammanblandning, i synnerhet vad gäller polisernas olika funktioner kopplat till förundersökning och IGOR:s uppdrag.

Avslutande diskussion

IGOR kan beskrivas som en form av SRP i likhet med de exempel på SRP vi redogör för i kapitel 3. SRP:n kännetecknas av att polis eller socialarbetare söker upp familjer där det förekommit våld i nära relation för att ge information och motivera till stödsatser (Gezinsky, 2020; Dutton m fl., 2018; Hovell m fl., 2006; Casey m fl., 2007; Stover m fl., 2009; 2010; Davis m fl., 2010; Scott m fl., 2015). Flera av SRP-projekten i tidigare studier beskrivs i positiva termer av professionella och brukare. Dilemmat är att få studier visar på positiva effekter i termer av minskad våldsutsatthet. I synnerhet den nyligen publicerade metaöversikten av Peterson m fl. (2022) väcker frågetecken kring effekterna av SRP. Som nämnts ovan verkar stödkontakter i nära anslutning till våldshändelsen ge något bättre effekt av SRP. Det har inte ingått i vårt uppdrag att göra en effektutvärdering av IGOR, men i vår jämförelse med studier av liknande verksamheter kan vi konstatera att det finns utmaningar vad gäller hur vi väljer att mäta effekter av projekt av det här slaget. Det handlar dels om vilken typ av uppföljning som är möjlig att göra. Ofta förlitar sig utvärderingar på befintlig statistik. Att söka upp enskilda individer är resurskrävande och också svårt. Den här utvärderingen är ytterligare ett exempel som visar hur svårt det är att få tag i brukare inom detta fält och att få dem att delta i uppföljningar. Dels handlar det om vad det är vi definierar som ett mått på framgång. Att en våldsutsatt kvinna tar kontakt med polisen igen används till exempel i flera utvärderingar som ett mått på ”återfall” och en hög grad av återfall indikerar då att projektet inte har fått önskad effekt. Man kan dock argumentera för att en ökad benägenhet att ta kontakt med polisen när man utsätts för våld i nära relation också kan ses som ett framgångsmått (se t ex Hovell m fl., 2006 för en diskussion). Mörkertalen är stora (Robinson & Clancey, 2021) och majoriteten av våldet kommer inte till polisens kännedom. Hur en

våldsutsatt kvinna bemöts av exempelvis polisen får konsekvenser för hennes framtida stödsökande (Liang, et. al., 2005). Har hon fått ett gott bemötande där hon har behandlats med respekt och fått adekvat information så ökar sannolikheten för att hon ska vända sig till polisen igen. Upprepad utsatthet för våld påverkas förstås också av huruvida våldsutövaren har intresse av eller möjlighet att utöva våld. En förövare som sitter inlåst i fängelse har mindre möjlighet att utsätta kvinnan för våld igen jämfört med en man som inte sitter i fängelse. Hovell m fl. (2006) konstaterar att det sällan är en enstaka intervention som på ett magiskt sätt löser en våldsutsatt kvinnas problem med våld i nära relation en gång för alla. Oftare handlar det om att effekter ackumuleras under flera månader, kanske år.

Det finns aspekter i flera av de tidigare projekt och modeller vi har beskrivit i kapitel 3 där det går att se möjliga utvecklingsområden inom IGOR. Vi har nämnt möjligheten att förstärka MI, kanske framförallt i hur poliserna arbetar. Ett annat utvecklingsområde skulle kunna vara hur bedömningar av vilka våldsutövare som är lämpliga att arbeta med görs och hur man arbetar rent konkret med olika kategorier av våldsutövare. Går det till exempel att hitta alternativ till de våldsutövare som inte är helt motvilliga till stöd, men som inte vill gå i behandlade samtal på RVC? Här skulle kanske MATAC eller DVI vara bra inspirationskällor (Van der Maiden m fl., 2017).

Bristande samverkan, brist på gemensamma rutiner och osäkerhet kring sekretess lyfts av Socialstyrelsen (2022) som ett förbättringsområde kopplat till myndigheters arbete mot våld i nära relation. Genom IGOR möjliggörs samverkan kring våld i nära relation inom lokalpolisområdet och stadsdelsförvaltningens socialtjänst. I det enskilda fallet kan medarbetarna inom IGOR samverka och på ledningsnivå skapas en kontaktyta som ger möjlighet för ett gemensamt arbete. Samverkan mellan polis och socialtjänst kring ärenden som handlar om våld i nära relation finns det flera tidigare svenska exempel på. En av erfarenheterna från tidigare samverkansprojekt som till exempel Koncept Karin och RVC Västerort är att projekten existerar en period och sedan byts ut mot någonting annat. Detta är även en farhåga som finns i relation till IGOR. För att samverkan mellan polis och socialtjänst ska kunna nå sin fulla potential krävs uthållighet och kontinuitet. Både socialtjänsten och polisen behöver ha nytta av samverkan för att den ska kännas meningsfull. Kopplat till IGOR finns det en tydlig fördel för socialtjänsten med att samverka med polisen i bemärkelsen att de kommer i kontakt med personer som de annars inte når. Därtill får socialsekreterarna inom RVT och RVCi en ingång till polisen och tillgång till polisiära åtgärder om exempelvis säkra transporter, vilket underlättar för såväl socialsekreterare som klienter. För polisen är nyttan med samverkan inte lika tydlig för de poliser som intervjuats i utvärderingen. Här menar vi att det ändå finns goda argument i tidigare forskning för att motivera den typ av samverkan som IGOR innebär. Islandsmodellen kommer att implementeras i Stockholms stad och det är en modell som lyfter fram vikten av samordnade interventioner i ärenden som handlar om våld i nära relation. Utvärderingen av modellens införande i Västra Götaland visar att det framförallt blir i den akuta larmfasen som Islandsmodellen innebär en tydlig samordnad intervention (Eriksson m fl., 2020). IGOR skulle kunna fylla en viktig pusselbit i att också efter den akuta larmfasen kunna erbjuda ett samordnat stöd till såväl våldsutsatta som våldsutövare.

Referenser

- Brå. (2013). *Utvärdering av Koncept Karin*. Brottsförebyggande rådet (Brå).
- Brännvall, M. & Ekström, V. (2022). Immediate and coordinated responses to domestic violence: exploring the window of opportunity concept. *Journal of Gender-Based Violence* (published online ahead of print 2022).
- Brännvall, M. & Ekström, V. (2023). Att arbeta i ”möjlighetsfönstret”: Polis och socialtjänst i samverkan vid akuta ärenden av våld i familjer med barn. Accepterad för publicering i *Socialvetenskaplig tidskrift*.
- Brännvall, M. (2016). *Frigörelse med förbinder - om polisanmälan när kvinnor tar sig ur mäns våld i nära relationer*. Malmö högskola.
- Casey, R. L., Berkman, M., Stover, C. S., Gill, K., Durso, S., & Marans, S. (2007). Preliminary Results of a Police-Advocate Home-Visit Intervention Project for Victims of Domestic Violence. *Journal of Psychological Trauma, 6*(1), 39–49.
- Crane, C. A., & Eckhardt, C. I. (2013). Evaluation of a Single-Session Brief Motivational Enhancement Intervention for Partner Abusive Men. *Journal of Counseling Psychology, 60*(2), 180–187.
- Castillo, D., Lindström, P. & Madsen, K. (2021). *Brott i nära relation Polisiär utredningsverksamhet på lokal eller central nivå?*. Södertörns högskola.
- Clough, A., Draughon, J. E., Njie-Carr, V., Rollins, C., & Glass, N. (2014). ‘Having housing made everything else possible’: Affordable, safe and stable housing for women survivors of violence. *Qualitative Social Work, 13*(5), 671–688.
- Davis, R. C., Weisburd, D., & Hamilton, E. E. (2010). Preventing repeat incidents of family violence: a randomized field test of a second responder program. *Journal of Experimental Criminology, 6*(4), 397–418.
- Dutton, L. B., Tamborra, T. L., & Narchet, F. M. (2018). Domestic Violence Agency Personnel Experiences With and Perceptions of the Lethality Assessment Program. *Violence & Victims, 33*(3), 417–435.
- Ekström, V. & Berg, L. (2008). *Utvärdering av Relationsvårdscentrum – första verksamhetsåret*. Ersta Sköndal högskola.
- Ekström, V. & Berg, L. (2009). *Utvärdering av Relationsvårdscentrum – andra verksamhetsåret*. Ersta Sköndal högskola.

Ekström, V. & Lindström, P. (2016). In the Service of Justice. *International Review of Victimology*, 22(3), 257-268.

Ekström, V. (2010). *Utvärdering av Relationsvåldscentrum – tredje verksamhetsåret*. Ersta Sköndal högskola.

Ekström, V. (2011). *Stöd till våldsutsatta kvinnor under rättsprocessen – en undersökning av Relationsvåldscentrums betydelse för de samverkande myndigheterna*. Ersta Sköndal högskolas arbetsrapportserie nr 73. Ersta Sköndal högskola.

Ekström, V. (2012). *Relationsvåldscentrum ur ett brottsutredande perspektiv – om betydelsen av stöd till våldsutsatta kvinnor i samband med polisens brottsutredande arbete*. Ersta Sköndal högskolas arbetsrapportserie nr 77. Ersta Sköndal högskola.

Ekström, V. (2016). Want, Dare and be Able to – Abused Women's Experiences of Support during the Preliminary Investigation and Criminal Trial Procedure. I M. Husso, T., Virkki, M. Notko, H. Hirvonen & J. Eilola. (Red.) *Interpersonal Violence: Differences and Connections*. Routledge.

Eriksson, M., Brännvall, M. & Ekström, V. (2020). Att samverka vid akuta våldshändelser i familjer med barn. Utvärdering av Islandsprojektet. VKV.

Gezinski, L. B. (2022). "It's kind of hit and miss with them": A qualitative investigation of police response to intimate partner violence in a mandatory arrest state. *Journal of Family Violence*, 37(1), 99-111.

Gillis, J. R., Diamond, S. L., Jebely, P., Orekhovsky, V., Ostovich, E. M., MacIsaac, K., Sagrati, S., & Mandell, D. (2006). System Obstacles to Battered Women's Participation in the Judicial System: When Will Status Quo Change? *Violence Against Women*, 12, (12), 1150-1168.

Haeseler, L. A. (2013). Themes of Coping in the Spectrum of Domestic Violence Abuse: A Review of the Literature. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 10, 25-32.

Hahn, S. A. & Postmus, J. L. (2014). Economic empowerment of impoverished IPV survivors: a review of best practice literature and implications for policy. *Trauma, Violence & Abuse*, 15(2), 79-93.

Hester, M. & Newman, C. (2021). Considering 'treatment' and gender in programmes for intimate partner violence perpetrators. I L. Gottzén., M. Bjørnholt & F. Boonzaier (eds.). *Men, masculinities and intimate partner violence* (s. 140-154). Routledge, Taylor & Francis Group.

Hovell, M. F., Seid, A. G., & Liles, S. (2006). Evaluation of a Police and Social Services Domestic Violence Program: Empirical Evidence Needed to Inform Public Health Policies. *Violence Against Women*, 12(2), 137-159.

HSFL-FS 2022:39. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Socialstyrelsen.

Hydén, M. (1999). The World of the Fearful: Battered Women's Narratives of Leaving Abusive Husbands. *Feminism & Psychology*, 9(4), 449-469.

IGOR Projektplan. Diarienummer: SÖD 2021/814 (socialtjänsten), A422.354/2021(polisen)

Ju2022/02417. Uppdrag att stärka kompetensen hos polisanställda för att bemöta personer med psykisk ohälsa i ärenden om brott i nära relation. Regeringen.

Kistenmacher, B. R., & Weiss, R. L. (2008). Motivational interviewing as a mechanism for change in men who batter: a randomized controlled trial. *Violence and victims*, 23(5), 558–570.

Liang B, Goodman L, Tummala-Narra P. & Weintraub S. (2005). A theoretical framework for understanding help-seeking processes among survivors of intimate partner violence. *Am J Community Psychol*, 36(1-2), 71-84.

Murphy, C.M., Linehan, E.L., Reyner, J.C., Musser, P. H. & Taft, C. (2012). Moderators of Response to Motivational Interviewing for Partner-violent Men. *Journal of Family Violence*, 27, 671–680.

Musser, P. H., Semiatin, J. N., Taft, C. T., & Murphy, C. M. (2008). Motivational interviewing as a pregroup intervention for partner-violent men. *Violence and victims*, 23(5), 539–557.

NCK. (2014). *VÅLD OCH HÄLSA – En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. NCK.

Petersen, K., Davis, R. C., Weisburd, D., & Taylor, B. (2022). Effects of second responder programs on repeat incidents of family abuse: An updated systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 18, e1217.

Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten. (2017a). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna; promemoria om ett utvecklat bästa arbetsätt*. Polismyndigheten Utvecklingscentrum Väst & Åklagarmyndigheten Utvecklingscentrum Göteborg.

Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten. (2017b). *Utredning av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna; Checklistor för polis och åklagare för ett utvecklat bästa arbetsätt*. Polismyndigheten Utvecklingscentrum Väst & Åklagarmyndigheten Utvecklingscentrum Göteborg.

Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten. (2019). *Granskningsrapport 2019, dnr A252.474/2018*. Polismyndigheten Utvecklingscentrum Väst & Åklagarmyndigheten Utvecklingscentrum Göteborg.

Polismyndigheten. (u.å). *Initiativ Gryning – polisregion Stockholms arbete mot brott i nära relationer*. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/brott-i-nara-relationer/initiativ-gryning--polisregion-stockholms-arbete-mot-brott-i-nara-relationer/>

Rejmer, A., Sonander, A., & Agevall, C. (2010) *Våldsutsatta kvinnor berättar. En utvärdering av projekt Karin*. Rikspolisstyrelsen.

Robinson, A. L., & Clancy, A. (2021). Systematically identifying and prioritising domestic abuse perpetrators for targeted intervention. *Criminology & Criminal Justice*, 21(5), 687–704.

Scott, K., King, C., McGinn, H., & Hosseini, N. (2011). Effects of Motivational Enhancement on Immediate Outcomes of Batterer Intervention. *Journal of Family Violence*, 26(2), 139–149.

Scott, K., Heslop, L., Kelly, T., & Wiggins, K. (2015). Intervening to Prevent Repeat Offending Among Moderate- to High-Risk Domestic Violence Offenders: A Second-Responder Program for Men. *International Journal of Offender Therapy & Comparative Criminology*, 59(3), 273–294.

SFS 1984:387. *Polislag*.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

SFS 2017:900. *Förvaltningslag*.

Socialstyrelsen. (2022). *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021*. Socialstyrelsen.

Sokoloff, N. & Dupont, I. (2005). Domestic violence at the intersections of race, class, and gender: Challenges and contributions to understanding violence against marginalized women in diverse communities. *Violence Against Women*, 11(1), 38–64.

SOU 2015:55. (2015). *Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor. Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck: slutbetänkande*. Fritze.

Stockholms stad. (2022). *Socialtjänstrapporten*. Stockholms stad.

Stover, C. S., Berkman, M., Desai, R., & Marans, S. (2010). The Efficacy of a Police-Advocacy Intervention for Victims of Domestic Violence: 12 Month Follow-Up Data. *Violence Against Women*, 16(4), 410–425.

Stover, C. S., Poole, G., & Marans, S. (2009). The Domestic Violence Home-Visit Intervention: Impact on Police-Reported Incidents of Repeat Violence Over 12 Months. *Violence & Victims*, 24(5), 591–606.

Strand, S. (2022). *Förebyggande arbete och riskhantering av våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck: en systematisk kartläggning*. [Elektronisk resurs]. Stockholm: Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

Svalin, K. & Levander, S. (2022). *Uppföljning av polisens Riskreducerande insatser*. Malmö universitet.

Van der Meiden, S., Jerre, K. & Holmberg, S. (2017). *Polisiära arbetsätt för att förebygga upprepat partnervåld med fokus på våldsutövare*. [Elektronisk resurs]. Brottsförebyggande rådet (Brå)

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

WHO. (2013). *Global and regional estimates of violence against women: Prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. WHO.

Bilagor

Intervjuguider

IGOR-personal våren 2022

1. Vad är syftet med IGOR:s verksamhet?
2. Kan du så detaljerat som möjligt beskriva hur en typisk arbetsdag ser ut? / dina arbetsuppgifter?
3. Beskriv hur du arbetar med våldsutsatta personer.
4. Beskriv hur du arbetar med våldsutövande personer.
5. Hur kan ett samtal mellan dig och en klient se ut?
6. Hur påverkas du av att möta och arbeta med våldsutsatta och våldsutövare?
7. Hur arbetar ni med barnen i familjerna ni möter?
8. Hur tycker du att det är att arbeta tillsammans med polis/socialsekreterare?
Fördelar/nackdelar.
9. Vad är nyttan med att polis och socialtjänst samarbetar inom IGOR? (nytta för professionella, nytta för brukare)
10. Är det ni gör inom IGOR tillräckligt i relation till brukarnas behov?
11. Utöver det samarbete ni har inom IGOR – vilka andra samverkar du med i de ärenden där du är involverad? Hur fungerar detta samarbete?
12. Ser du behov av att vidareutveckla verksamheten? Vad? Hur?
13. Är det något mer du/ni vill säga om arbetet som jag inte frågat om?

Gruppintervju hösten 2022

Sekretessen mellan polis och socialsekreterare:

1. Hur skulle ert arbete påverkas om ni kunde dela mer information mellan varandra?
2. Vilka hinder / möjligheter ser ni med de nuvarande sekretessbestämmelserna?

Riskbedömningar

1. Något som kom upp under våren var att kunna dela information vid riskbedömningar, hur ser ni på det? (snarare RVT – och BOPS?)
2. Hur använder ni riskbedömningar i ert dagliga arbete? Polis – socialsekreterare. Har ni möjlighet att dela den informationen emellan er?
3. Hur används riskbedömningar kring våldsutövare i dagsläget?

Samverkan

1. Vad är fördelarna resp. nackdelarna med att socialsekreterare och poliser arbetar i en gemensam grupp?
2. Finns det några hinder för er nuvarande samarbetsform?
3. Vad bidrar soc.sek med till polisens arbete och vice versa?

Är det något mer du/ni vill säga om arbetet som jag inte frågat om?

Projekt IGOR:s socialsekreterare hösten 2022

Okunskap om VINR

1. Hur upplever ni inställningen till VINR / BIN inom polis / socialtjänst? Är det någon skillnad mellan organisationerna?
2. Bidrar IGOR till en förändring inom polis / socialtjänst? Och i så fall på vilket sätt?

Arbetsmiljö

1. Hur skiljer sig arbetsmiljön i IGOR jämfört med ordinarieverksamhet?
2. Är arbetsbelastningen hög eller låg?
3. Vilka arbetsuppgifter har fungerat bra / mindre bra?

När jag var med er under våren var det vissa saker som jag uppmärksammade och vill fråga mer om;

1. För det första så tänkte jag på er arbetsmiljö, att ni som socialsekreterare ofta arbetade själva i er roll även om poliserna var på plats. Ett exempel var den gången du, Josefin, var ute på samtal hos en klient och sen gick tillbaka själv till kontoret. Hur tänker ni kring det?
2. För det andra så tänkte jag på samtalen i arresten – som jag förstod det så informerar ni och försöker motivera personen att ta emot stöd. Kan ni berätta om ett samtal som ni kommer ihåg? Hur tycker ni upplägget kring samtalen fungerar och finns det något som kan förbättra?
3. För det tredje så tänkte jag på målgruppen. Under observationerna så upplevde jag att det var många ärenden som kom in där både våldsutövaren och våldsutsatta hade flera problem utöver våldet såsom hemlöshet eller drogbruk. Var det rätt uppfattat och i så fall skiljer sig den målgrupp ni möter genom IGOR än de ni mötte tidigare på RVT? Tycker ni att IGOR är ett bra sätt att ni målgruppen på?

Är det något som ni vill ta upp och som ni upplever som viktigt för utvärderingen av IGOR?

Projekt IGOR:s poliser hösten 2022

Okunskap om VINR

1. Hur upplever ni inställningen till VINR / BIN inom polis / socialtjänst? Är det någon skillnad mellan organisationerna?
2. Bidrar IGOR till en förändring inom polis / socialtjänst? Och i så fall på vilket sätt?

Arbetsmiljö

1. Hur skiljer sig arbetsmiljön i IGOR jämfört med ordinarieverksamhet?
2. Är arbetsbelastningen hög eller låg?
3. Vilka arbetsuppgifter har fungerat bra / mindre bra?

När jag var med er under våren var det vissa saker som jag uppmärksammade och vill fråga mer om;

1. Hur tycker ni att den interna samverkan fungerar? Både med exempelvis BIN och BOPS samt utredare på LPO och IG. Får ni gehör? Är det något som kan förbättras?

Är det något som ni vill ta upp och som ni upplever som viktigt för utvärderingen av IGOR?

Projektledning och administration våren 2022

1. Kan du kortfattat beskriva hur du arbetar med projekt IGOR?
2. Vad är syftet med IGOR:s verksamhet?

3. Vad är utmaningarna resp. Möjligheterna med en grupp som IGOR där socialtjänst och polis samverkar?
4. Vad är nyttan med att polis och socialtjänst samarbetar inom IGOR? (nytta för professionella, nytta för brukare)
5. Är det ni gör inom IGOR tillräckligt i relation till brukarnas behov?
6. Utöver det samarbete ni har inom IGOR – vilka andra samverkar du med i de ärenden där du är involverad? Hur fungerar detta samarbete?
7. Ser du behov av att vidareutveckla verksamheten? Vad? Hur?
8. Är det något mer du/ni vill säga om arbetet som jag inte frågat om?

Projektledare polisen hösten 2022

1. Hur upplever du stödet från ledningen / organisationen?
2. Utifrån din roll som projektledare – hur samverkar du med socialtjänsten? Vad fungerar bra och vad fungerar mindre bra?
3. Kan du beskriva hur du arbetat externt och internt för att möjliggöra för IGOR?
4. Om du jämför den ursprungliga projektplanen och det ni gör idag, vad har fungerat bra och vad har fungerat mindre bra?
5. Är det något mer du/ni vill säga om arbetet som jag inte frågat om?

Samverkansaktörer

1. Kan ni kortfattat beskriva hur ni arbetar med målgruppen våldsutsatta / våldsutövare?
2. I vilken utsträckning och i vilka situationer kommer ni i kontakt med IGOR?
3. Hur ser ert samarbete med IGOR ut?
4. Har ert arbete med målgruppen förändrats eller påverkats sedan IGOR startades? Positivt / negativt?
5. Vad ser ni som syftet med en grupp som IGOR?
6. Vad tror ni generellt behövs för att förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor / våldsutövande män?
7. Är det något mer du/ni vill säga om arbetet som jag inte frågat om?

Våldsutsatt

1. Hur gick det till när du kom i kontakt med polisen och socialarbetarna vid IGOR?
2. Vad innebar kontakten konkret för dig? (information/stöd/kontakt med andra delar av socialtjänsten/ polisen)
3. Hur har din kontakt med IGOR:s socialarbete resp. Poliser sett ut?
4. Har du upplevt att personalen på IGOR har lyssnat på dig?
5. Har du, efter att du fått kontakt med IGOR, fått stöd av andra inom socialtjänsten, polisen eller av andra aktörer? Vilka? Omfattning?
6. När du tittar tillbaka en tid efter att du haft kontakt med personalen på IGOR, vad har de fått för konsekvenser, för dig? för ditt/dina barn?
7. Vad har varit bra? Vad har varit mindre bra/dåligt?
8. Har du saknat något?
9. Tog personalen från IGOR som du mötte upp frågan om våld på rätt sätt, enligt dig?

10. Hade personalen från IGOR som du mötte tillräcklig kunskap om våld, enligt dig?
11. Kände du förtroende och kunde prata om våldet? Kan du säga mer om varför/varför inte?
12. Har du blivit utsatt för någon typ av våld efter att du avslutat kontakten med IGOR? Kan du berätta när det hände och vad som hände?
13. Finns det någon du kan kontakta idag om du behöver stöd/om du mår dåligt? Vem?
14. Frågor till informanter som har barn:
15. Har barnet/barnen fått de insatser de behöver? I så fall vilka insatser? Om inte, vad hade barnet/barnen behövt för stöd/insats?
16. Har barnet/barnen haft möjlighet att påverka? På vilket sätt fick de komma till tals?
17. Har du fått stöd som förälder? Skulle du vilja ha stöd? Vilket stöd?
18. Är det något mer du vill säga om hur du mår och har det just nu, eller om kontakten med IGOR, som jag inte frågat om?

Misstänkt våldsutövare

1. Hur gick det till när du kom i kontakt med polisen och socialarbetarna vid IGOR?
2. Vad innebar kontakten konkret för dig? (information/stöd/kontakt med andra delar av socialtjänsten/ polisen)
3. Hur har din kontakt med IGOR:s socialarbete resp. Poliser sett ut?
4. Har du upplevt att personalen på IGOR har lyssnat på dig?
5. Har du, efter att du fått kontakt med IGOR, fått stöd av andra inom socialtjänsten, polisen eller av andra aktörer? Vilka? Omfattning?
6. När du tittar tillbaka en tid efter att du haft kontakt med personalen på IGOR, vad har de fått för konsekvenser, för dig? för ditt/dina barn?
7. Vad har varit bra? Vad har varit mindre bra/dåligt?
8. Har du saknat något?
9. Tog personalen från IGOR som du mötte upp frågan om våld på rätt sätt, enligt dig?
10. Hade personalen från IGOR som du mötte tillräcklig kunskap om våld, enligt dig?
11. Kände du förtroende och kunde prata om våldet? Kan du säga mer om varför/varför inte?
12. Har du efter avslutad kontakt med IGOR utsatt någon för någon typ av våld? Kan du berätta när det hände och vad som hände?
13. Finns det någon du kan kontakta idag om du behöver stöd/om du mår dåligt? Vem?
14. Frågor till informanter som har barn:
15. Har barnet/barnen fått de insatser de behöver? I så fall vilka insatser? Om inte, vad hade barnet/barnen behövt för stöd/insats?
16. Har barnet/barnen haft möjlighet att påverka? På vilket sätt fick de komma till tals?
17. Har du fått stöd som förälder? Skulle du vilja ha stöd? Vilket stöd?
18. Är det något mer du vill säga om hur du mår och har det just nu, eller om kontakten med IGOR, som jag inte frågat om?

MARIE CEDERSCHIÖLD HÖGSKOLA ARBETSRAPPORTSERIE | NR 104

Under 2022 har Marie Cederschiöld högskola haft i uppdrag att utvärdera IGOR-projektet, vilket är ett samverkansprojekt mellan polismyndigheten och socialtjänsten på Södermalm i Stockholm. IGOR arbetar uppsökande med mäns våld mot kvinnor i nära relation och informerar, motiverar, erbjuder psykosocialt eller praktiskt stöd samt lotsar till andra avdelningar inom socialtjänsten eller polismyndigheten. Utvärderingens syfte har varit att undersöka hur projektet bidrar till att informera om och motivera till stödinsatser för våldsutsatta och våldsutövare. I syftet ingår att dokumentera hur samverkan mellan polis och socialtjänst fungerar i praktiken. I rapporten redovisas hur poliserna och socialsekreterarna i projektet arbetar för att i samverkan informera om och motivera till stöd, men också att de själva ger stöd till framförallt våldsutsatta kvinnor. Vidare diskuteras huruvida projektet bidrar till förbättrade möjligheter att informera om och motivera till stöd och vilka eventuella hinder och framgångsfaktorer som kan identifieras. Utvärderingen baseras på i huvudsak kvalitativa intervjuer med yrkesverksamma från polismyndigheten och socialtjänsten. Utöver dessa intervjuer har utvärderingen haft tillgång till IGOR:s egen statistik. Åtta brukare som har haft kontakt med projektet har också intervjuats.